

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی

خلاصه مدیریتی طرح پژوهشی برنامه توسعه صادرات استان خراسان رضوی

www.mccima.com

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی

خلاصه مدیریتی
طرح پژوهشی

برنامه توسعه صادرات
استان خراسان رضوی

۱۴۰۴

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی

برنامه توسعه صادرات استان خراسان رضوی

مجری: سعید ملک الساداتی - دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد

ناظر علمی: سعید ابراهیمی

کارفرما: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی

به پیشنهاد: کمیسیون توسعه صادرات اتاق بازرگانی خراسان رضوی

مرجع پیگیری طرح: مرکز مطالعات و بررسی های اقتصادی اتاق

بازرگانی خراسان رضوی

صفحه آرایی و چاپ: روابط عمومی اتاق بازرگانی خراسان رضوی

سال اجرا: ۱۴۰۳

خاتمه: ۱۴۰۴

کلیه حقوق طرح پژوهشی برای اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی محفوظ است و هرگونه استفاده و بهره‌وری از داده‌ها، مطالب و محتوای این کتاب، فقط با ذکر نام منبع (طرح، مجری/کارفرما) و بدون دخل و تصرف در محتوا مجاز می‌باشد.

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
۱- مقدمه	۶
۲- تحلیل وضعیت موجود صادرات استان	۷
۲-۱ روند صادرات استان	۷
۲-۲ صادرات استان خراسان رضوی به تفکیک گروه‌های کالایی	۹
۲-۳ اقلام صادراتی استان خراسان رضوی	۱۱
۲-۴ ترکیب کالاهای صادراتی استان خراسان رضوی بر اساس سطح تکنولوژی	۱۳
۲-۵ مهمترین مقاصد صادراتی استان	۱۴
۳- شناسایی کالاهای مزیت‌دار صادراتی استان	۱۴
۳-۱ روش‌شناسی و منابع داده	۱۵
۳-۲ شناسایی مزیت‌های صادراتی استان با شاخص RCA	۱۵
۳-۳ تحلیل عملکرد کالاهای مزیت‌دار در بازار جهانی	۱۶
۳-۴ ملاحظات فنی و دقت‌های آماری	۱۸
۳-۵ کالاهای مزیت‌دار به تفکیک گروه کالایی	۱۸
۴- شناسایی مهم‌ترین موانع و مشکلات صادرات	۱۹
۴-۱ مشکلات ناشی از تحریم‌های بین‌المللی	۲۰
۴-۲ مشکلات ناشی از سیاست‌ها، قوانین و فرآیندهای بخش دولتی	۲۱

۲۴	۴-۳ مشکلات ناشی از عملکرد بخش خصوصی
۲۵	۵- شناسایی پتانسیل‌های صادراتی استان و معرفی بازارهای جدید
۲۶	۵-۱ انتخاب کالاهای با بیشترین پتانسیل صادرات
۲۶	۵-۲ کشورهای با بیشترین پتانسیل افزایش صادرات
۲۷	۶- تحلیل جایگاه کالاهای مزیت دار صادراتی استان در بازارهای هدف
۲۹	۷- سناریوهای توسعه صادرات استان و الزامات دستیابی به آن
۲۹	۷-۱ سناریوهای پیش روی استان بر اساس پیشران‌های اصلی
۳۱	۷-۲ پتانسیل صادرات استان در سناریوی ایده‌آل:
۳۲	۷-۳ پتانسیل صادرات استان در سایر سناریوها
۳۳	۷-۴ الزامات توسعه صادرات استان
۳۵	۸- جداول پیشنهادات سیاستی برای بهبود صادرات استان خراسان رضوی
۴۱	سند توسعه صادرات خراسان رضوی
۴۲	پیوست

۱- مقدمه:

در سال ۱۳۹۶، برنامه‌ای با عنوان «برنامه توسعه صادرات استان خراسان رضوی» توسط کمیسیون تجارت اتاق بازرگانی با همکاری اتحادیه صادرکنندگان تدوین شد. در این برنامه، ضمن هدف‌گذاری کمی برای صادرات، فهرستی شامل ۵۸ اقدام اجرایی به تفکیک کالا، بازار هدف و دستگاه‌های مسئول ارائه گردید. با این حال، بررسی میزان تحقق این اقدامات در طول هشت سال گذشته نشان می‌دهد که اغلب آن‌ها یا اساساً اجرا نشده‌اند یا اجرای آن‌ها به صورت ناقص و بدون پیوست عملیاتی بوده است. هم‌زمان، شرایط داخلی و بین‌المللی کشور دچار تغییراتی اساسی شده که بسیاری از مفروضات آن برنامه را بی‌اعتبار ساخته است. از جمله می‌توان به تشدید تحریم‌های اقتصادی، تغییر نقش برخی کشورهای همسایه در زنجیره تجارت منطقه‌ای، و افزایش ناپایداری در سیاست‌های ارزی و تجاری کشور اشاره کرد. این تحولات، ضرورت بازنگری در مسیر توسعه صادرات استان را به ضرورتی اجتناب‌ناپذیر تبدیل کرده است.

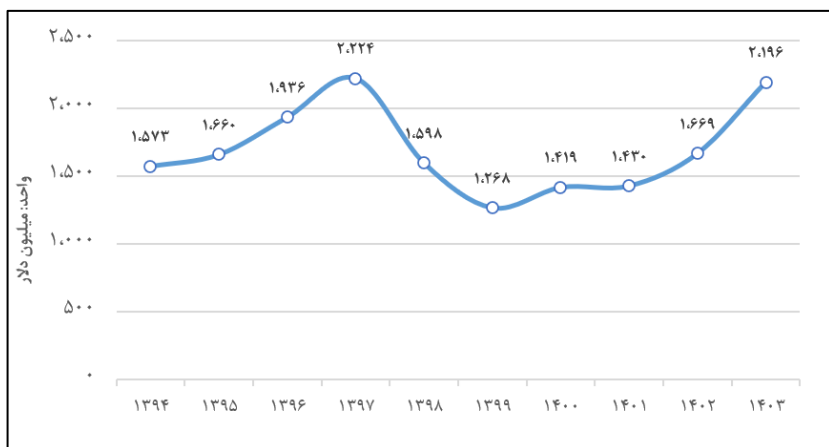
علی‌رغم موقعیت ژئوپلیتیکی مناسب استان خراسان رضوی، ظرفیت‌های متنوع تولیدی در بخش‌های کشاورزی، معدن، صنعت و خدمات، و وجود زیرساخت‌های لجستیکی، عملکرد صادراتی استان همچنان تحت‌الشعاع مجموعه‌ای از موانع ساختاری، اجرایی و محیطی است. مهم‌ترین این موانع شامل ضعف رقابت‌پذیری محصولات، بالا بودن قیمت تمام‌شده، کیفیت پایین برخی کالاها، تنوع پایین بازارهای هدف، عدم آشنایی با استانداردهای بین‌المللی، و ناکارآمدی در سیاست‌گذاری ارزی و تجاری است. به‌ویژه وابستگی بیش از ۷۰ درصد صادرات استان به پنج کشور، ریسک‌پذیری تجارت خارجی را افزایش داده و تجربه کاهش صادرات به افغانستان پس از تحولات سال ۱۴۰۰ نشان داد که اتکا به بازارهای محدود، شکنندگی صادرات را به مراتب تشدید می‌کند. در عین حال، عملکرد نامناسب دولت در رفع موانع، ضعف در هماهنگی نهادی، و دخالت‌های غیرسازنده در روند طبیعی صادرات، به جای تسهیل تجارت، عملاً به سد راه تولید و صادرات تبدیل شده‌اند.

پژوهش حاضر با هدف تدوین برنامه توسعه صادرات استان خراسان رضوی، رویکردی تحلیلی، مقایسه‌ای و مبتنی بر داده اتخاذ کرده است. این مطالعه با بهره‌گیری از شاخص‌هایی نظیر مزیت نسبی آشکار شده (RCA)، پتانسیل صادرات (EPI) و مدل‌های بین‌المللی تحلیل بازار، ابتدا کالاهای مزیت‌دار صادراتی استان را شناسایی و اولویت‌بندی کرده، سپس بازارهای سنتی و جدید را بر اساس پتانسیل واردات، رقابت‌پذیری و سطح تعرفه‌ها تحلیل می‌کند. همچنین موانع صادراتی در سه سطح بین‌المللی (تحریم)، ملی (سیاست‌گذاری) و محلی (ساختار تولید و صادرات استان) شناسایی شده و راهکارهای پیشنهادی متناسب با آن ارائه خواهد شد. نقطه تمایز این مطالعه با برنامه‌های پیشین، تمرکز هم‌زمان بر تحلیل داده‌محور، مشارکت فعال بخش خصوصی، و ارائه راه‌حل‌های قابل اجرا متناسب با شرایط امروز اقتصاد ایران است.

۲- تحلیل وضع موجود صادرات استان

۲-۱- روند صادرات استان

بر اساس آمار گمرک ایران، طی یک دهه اخیر صادرات استان خراسان رضوی روندی پرنوسان و شکننده داشته است. به‌طوری‌که صادرات استان از ۱/۸ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۳ به ۲/۲ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۷ افزایش یافته است. اما پس از آن در یک روند کاهشی شتابان به ۱/۲۶ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۹ رسیده است. از آن سال به بعد تا سال ۱۴۰۲ صادرات استان با سببی ملایم افزایشی بوده است و به ۱/۶۷ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۲ رسیده است و در نهایت در سال ۱۴۰۳ با رشدی شتابان به رقم ۲/۲ میلیارد دلار افزایش یافته است.

نمودار (۱) ارزش دلاری صادرات استان خراسان رضوی (۱۳۹۳-۱۴۰۳)

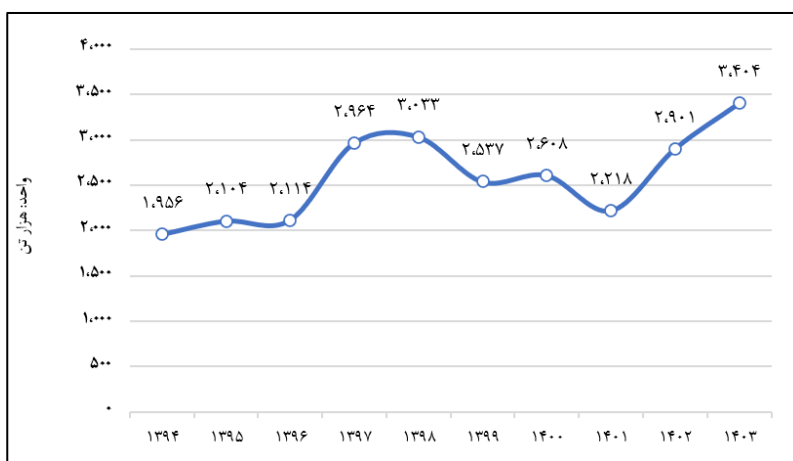
منبع: گمرک ایران

روند صادرات استان خراسان رضوی در یک دهه اخیر در چهار دوره قابل تقسیم است: کاهش تا سال ۱۳۹۴، رشد از ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۷، افت شدید از ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ و بازیابی تدریجی از ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۳. تا سال ۱۳۹۴، اقتصاد کشور تحت تأثیر تحریم‌ها و بی‌ثباتی‌های داخلی با افت عملکرد مواجه بود. با اجرای برجام در دی ۱۳۹۴ و رفع تحریم‌های هسته‌ای، اقتصاد کشور در سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۷ بهبود یافت و صادرات استان نیز رشد چشمگیری را تجربه کرد.

اما از سال ۱۳۹۷ با خروج آمریکا از برجام و بازگشت تحریم‌ها، بازار ارز دچار تلاطم شد. سیاست ارز ۴۲۰۰ تومانی و سپس راه‌اندازی سامانه نیما، فشارهایی بر صادرکنندگان وارد کرد و ارزش دلاری صادرات

استان کاهش یافت. شرایط در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ با تشدید تحریم‌ها، کاهش درآمد ارزی، و سپس شیوع کرونا بدتر شد و صادرات استان به پایین‌ترین سطح دهه اخیر یعنی ۱.۲۶ میلیارد دلار رسید. در این دوره، کاهش ارزش دلار صادرات بیشتر به دلیل کم‌اظهاری و فشارهای ارزی بود، نه افت وزنی صادرات.

از سال ۱۴۰۰ با کاهش اثرات کرونا و بهبود تدریجی تجارت جهانی، صادرات استان نیز روند صعودی یافت. با وجود موانعی همچون تعرفه‌های وارداتی دولت طالبان و تحریم‌های ثانویه، در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ ثبات نسبی در سیاست‌های پولی و ارزی کشور برقرار شد. نهایتاً در سال ۱۴۰۳، با تغییر رویکرد مدیریت استان، همکاری مؤثر با بخش خصوصی و فعال‌سازی دیپلماسی اقتصادی، صادرات استان به سطح قابل توجه ۲.۱۹ میلیارد دلار رسید و امیدواری‌ها برای تثبیت روند صعودی تقویت شد.

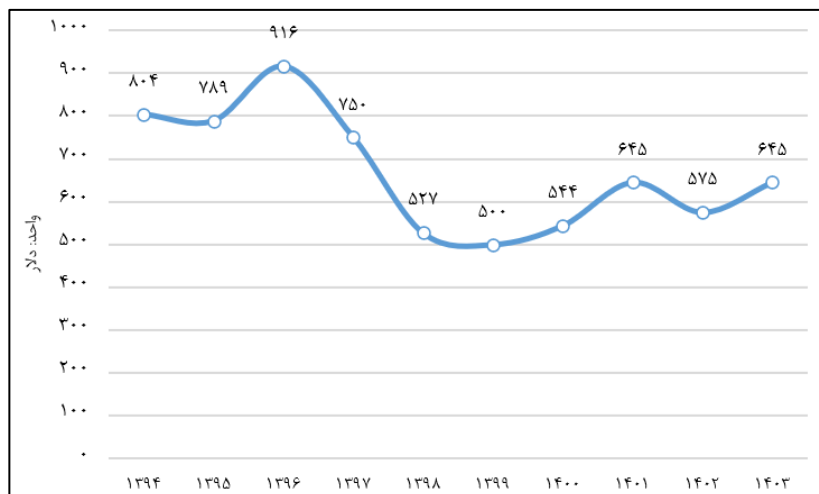

نمودار ۲) ارزش وزنی صادرات استان خراسان رضوی (۱۳۹۳-۱۴۰۳)

منبع: گمرک ایران

یکی از معیارهای مهمی که در ارزیابی صادرات استان اهمیت بالایی دارد، ارزش هر تن کالای صادراتی است. چرا که بر اساس این معیار می‌توان ارزش افزوده محصولات صادراتی استان را بررسی نمود. همان‌طور که در نمودار زیر مشاهده می‌شود، ارزش افزوده محصولات صادراتی استان طی بازه زمانی مورد بررسی در این پژوهش در مجموع پایین و روند کلی آن نیز نزولی است. به طوری که طی این دوره زمانی، ارزش هر تن کالای صادراتی استان حدود ۶۸۵ دلار بوده است. این امر نشان می‌دهد عمده صادرات استان به صورت خام‌فروشی و محصولاتی با سطح فرآوری پایین بوده که نتیجه‌ای جز هدر رفت منابع

نخواهد داشت. البته علاوه بر این موضوع، افزایش نرخ ارز طی دوره زمانی مورد مطالعه نیز در کاهش ارزش هر تن کالای صادراتی مؤثر بوده است.

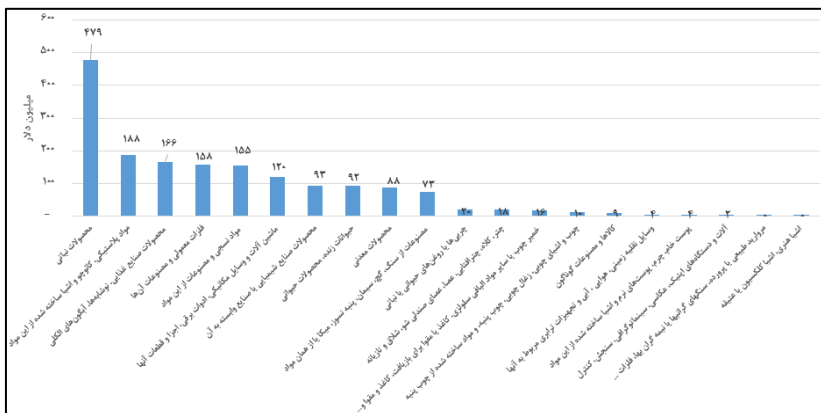
نمودار ۳) ارزش هر تن صادرات استان خراسان رضوی (۱۳۹۳-۱۴۰۳)

منبع: گمرک ایران

۲-۲- صادرات استان خراسان رضوی به تفکیک گروه‌های کالایی

استان خراسان رضوی از دیرباز به لحاظ قرار داشتن در مسیر جاده ابریشم، در مبادله کالا و تجارت اهمیت ویژه‌ای داشته و از جمله مناطقی است که استعدادها و پتانسیل‌های صادراتی رو به رشد و مناسبی برای صادرات محصولات و کالاهای غیرنفتی دارد.

بر اساس آمار منتشر شده توسط گمرک ایران، در فاصله سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۳، میانگین صادرات استان خراسان رضوی ۱/۷ میلیارد دلار بوده که از این میزان، نزدیک به ۱/۶ میلیارد دلار تنها به ۱۰ گروه از ۲۰ گروه کالایی اختصاص داشته است. گروه محصولات نباتی با اختلاف، بیشترین سهم را از کل صادرات استان داشته به طوری که از میانگین ۱/۷ میلیارد دلاری صادرات استان خراسان رضوی، نزدیک به ۴۷۸ میلیون دلار به این گروه اختصاص داشته است. گروه مواد پلاستیکی با حدود ۱۸۷ میلیون دلار در رتبه دوم و پس از آن، گروه محصولات صنایع غذایی و آشامیدنی با میانگین صادرات ۱۶۶ میلیون دلاری، در رتبه سوم بیشترین سهم از صادرات استان قرار داشته‌اند.

منبع: گمرک ایران

در نمودار زیر نیز، سهم صادرات هر یک از گروه‌های کالایی از کل صادرات استان به طور میانگین ۱۰ طی دوره ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۳ ارایه شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود از میانگین صادرات ۱/۷ میلیارد دلاری استان، ۱۰ گروه کالایی اصلی بیش از ۹۵ درصد صادرات را پوشش می‌دهد. بنابراین، در ادامه با توجه به اهمیت این ۱۰ گروه کالایی در کل صادرات استان، روند صادرات محصولات این ۱۰ گروه به همراه مهم‌ترین اقلام صادراتی در هر یک از این گروه‌های کالایی به تفکیک بررسی خواهد شد.

منبع: محاسبات پژوهش بر اساس آمار گمرک ایران

۲-۳- اقلام اصلی صادراتی استان خراسان رضوی

نکته قابل توجه در وضعیت صادرات استان خراسان رضوی، تنوع پایین محصولات صادراتی است. بررسی آمار گمرک ایران نشان می‌دهد از مجموع ۳۰۷۰ قلم کالای منحصر به فرد صادراتی استان طی دوره زمانی ۱۴۰۲-۱۳۹۳، نیمی از صادرات استان تنها مربوط به ۲۷ قلم کالا بوده که این امر، تنوع بسیار پایین اقلام صادراتی استان را تأیید می‌کند. در جدول زیر، ارزش دلاری صادرات ۲۷ قلم عمده صادراتی استان به تفکیک گروه کالا و سهم هر کالا از میانگین ۱۰ ساله صادرات استان ارائه شده است.

جدول ۱) اقلام تشکیل‌دهنده ۵۰ درصد صادرات استان خراسان رضوی (۱۴۰۳-۱۳۹۴)

کد کالا	نام کالا	گروه	میانگین ۱۰ ساله صادرات استان (میلیون دلار)	سهم از کل صادرات استان
91020	زعفران	محصولات نباتی	۲۱۲	۱۳
80251	پسته تازه یا خشک، با پوست	محصولات نباتی	۷۶	۴
570292	فرش‌ها و سایر پوشش‌های کف، از مواد نساجی دست‌ساز، بافته شده	مواد نسجی و مصنوعات از این مواد	۶۰	۴
80810	سیب تازه	محصولات نباتی	۵۳	۳
721420	میله‌ها از آهن یا فولاد غیر آلیاژی، با تورفتگی، دنده، بیشه یا سایر تغییر شکل‌ها...	فلزات معمولی و مصنوعات آن‌ها	۴۷	۳
271012	روغن‌ها و فرآورده‌های سبک، از نفت یا مواد معدنی قیر که بیش از ۹۰ درصد حجمی شامل ...	محصولات معدنی	۴۴	۲
70190	سیب زمینی تازه یا خنک (به استثنای دانه)	محصولات نباتی	۳۲	۲
200290	گوجه فرنگی، تهیه یا نگهداری شده غیر از سرکه یا اسید استیک (به استثنای کامل یا ...)	محصولات صنایع غذایی و آشامیدنی	۲۸	۲
252329	سیمان پرتلند (به استثنای سفید، اعم از رنگ مصنوعی یا غیر مصنوعی)	محصولات معدنی	۲۲	۱
80410	خرمای تازه یا خشک	محصولات نباتی	۲۲	۱

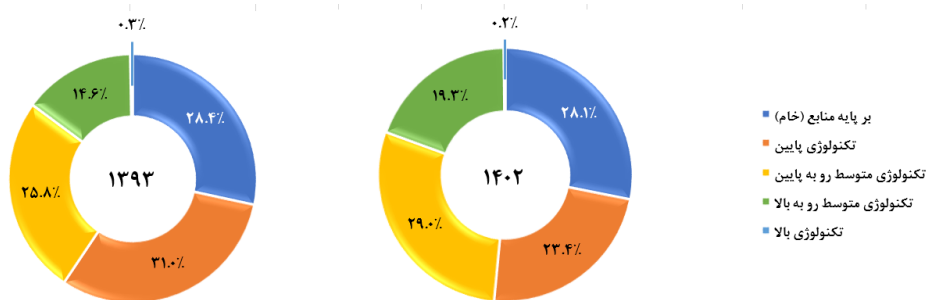
۱	۲۰	محصولات صنایع غذایی و آشامیدنی	شیرینی های شکری بدون کاکائو، از جمله شکلات سفید (به استثنای آدامس)	170490
۱	۲۰	مواد پلاستیکی، کائوچو و اشیا ساخته شده از این مواد	مصنوعات پلاستیکی و مصنوعات از سایر مواد مشمول شماره ۳۹۰۱ تا ۳۹۱۴ به استثنای ...	392690
۱	۱۹	مواد پلاستیکی، کائوچو و اشیا ساخته شده از این مواد	گونی و کیسه، از جمله. مخروط، از پلیمرهای اتیلن	392321
۱	۱۸	محصولات صنایع شیمیایی یا صنایع وابسته به آن	رنگ و لاک از جمله میناها و لاک ها، روی پلیمرهای مصنوعی یا شیمیایی ...	320890
۱	۱۷	ماشین آلات و وسایل مکانیکی، ادوات برقی، اجزا	هادی های الکتریکی، برای ولتاژ < ۱۰۰۰ ولت، عایق	854460
۱	۱۷	محصولات صنایع غذایی و آشامیدنی	مخمرهای فعال	210210
۱	۱۶	محصولات صنایع غذایی و آشامیدنی	نان، شیرینی، کیک، بیسکویت و سایر اقلام نانوائی، اعم از اینکه حاوی یا بدون کاکائو باشد	190590
۱	۱۶	حیوانات زنده، محصولات حیوانی	شیر و خامه با محتوای چربی بیش از ۱۰ درصد، بدون غلیظ و بدون قند افزوده ...	40150
۱	۱۵	محصولات نباتی	پسته تازه یا خشک، پوست کنده	80252
۱	۱۵	مواد پلاستیکی، کائوچو و اشیا ساخته شده از این مواد	صفحات، ورق، فیلم، فویل و نوار، از پلیمرهای غیر سلولی اتیلن، تقویت نشده، ...	392010
۱	۱۳	مواد نسجی و مصنوعات از این مواد	گونی و کیسه، برای بسته بندی کالاها، از پلی اتیلن یا نوار پلی پروپیلن یا مانند آن...	630533
۱	۱۳	ماشین آلات و وسایل مکانیکی، ادوات برقی، اجزا و قطعات آنها	هادی های الکتریکی، برای ولتاژ >= ۱۰۰۰ ولت، عایق، بدون اتصال دهنده	854449
۱	۱۳	مصنوعات از سنگ، گچ، سیمان، پنبه	ظروف شیشه ای برای مصارف میز یا آشپزخانه (به استثنای شیشه	701349

		نسوز، میکا یا از همان مواد	هایی که دارای ضریب انبساط خطی ...	
۱	۱۲	فلزات معمولی و مصنوعات آنها	مصنوعات آهن یا فولاد (به استثنای اشیاء ریختگی یا اشیاء از مفتول آهن یا فولاد)	732690
۱	۱۲	چربی‌ها یا روغن‌های حیوانی یا نباتی	پیه گاو، گوسفند یا بز (به استثنای روغن و اولئوستارین)	150210
۵۰	۸۳۲		جمع کل	

منبع: یافته‌های تحقیق

۴-۲- ترکیب کالاهای صادراتی استان خراسان رضوی بر اساس سطح تکنولوژی

با این حال، ترکیب کالاهای صادراتی استان خراسان رضوی همچنان نشان‌دهنده سهم بالای محصولات منبع‌محور و دارای فناوری پایین تا متوسط است؛ به‌ویژه در سال ۱۴۰۲، بخش عمده‌ای از صادرات استان را کالاهایی با ارزش افزوده پایین و تکنولوژی محدود تشکیل داده‌اند. با این وجود، بررسی روند بلندمدت از سال ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۲ نشان می‌دهد که هرچند به‌صورت کند و محدود، اما سهم کالاهای با فناوری پایین در صادرات استان کاهش یافته و در مقابل، سهم کالاهای با فناوری متوسط رو به بالا اندکی افزایش یافته است.

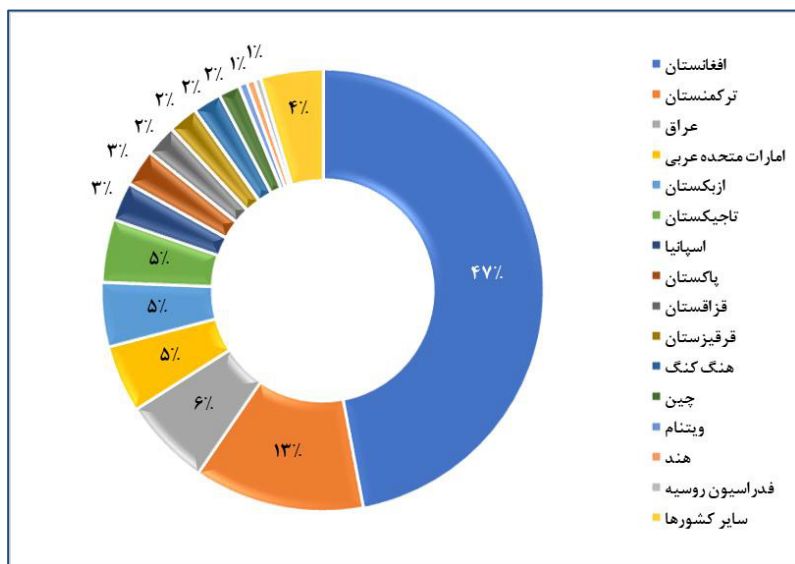

نمودار ۶) ترکیب کالاهای صادراتی استان خراسان رضوی بر اساس سطح تکنولوژی

منبع: محاسبات پژوهش

۲-۶) مهم‌ترین مقاصد صادراتی استان

بررسی آمار گمرک ایران طی ۱۰ سال گذشته نشان می‌دهد که حدود ۹۶ درصد از صادرات استان خراسان رضوی تنها به ۱۵ کشور انجام شده است. در این میان، کشورهای افغانستان، ترکمنستان و عراق سه مقصد اصلی صادرات استان به‌شمار می‌روند. با این حال، بخش قابل توجهی از صادرات به کشورهای مانند اسپانیا، هنگ کنگ، امارات و ویتنام به‌طور تقریباً کامل به محصولات خاصی نظیر زعفران اختصاص دارد، که این موضوع بر پایین بودن تنوع کالایی و شکنندگی صادرات استان در برخی بازارها دلالت دارد. همچنین، داده‌ها نشان می‌دهد که حتی در میان پنج بازار سنتی استان یعنی افغانستان، ترکمنستان، عراق، ازبکستان و تاجیکستان نیز طی سال‌های اخیر روند صادرات نزولی بوده است؛ به‌ویژه صادرات به افغانستان که بیشترین کاهش ارزش دلاری را تجربه کرده است.

نمودار ۷) ترکیب مقاصد صادراتی استان خراسان رضوی بر اساس میانگین ارزش صادرات طی دوره

۱۳۹۳-۱۴۰۲

منبع: محاسبات پژوهش بر اساس آمار گمرک ایران

۳- شناسایی کالاهای مزیت‌دار صادراتی استان

برای ارتقاء جایگاه صادراتی استان خراسان رضوی در اقتصاد ملی و جهانی، نخستین گام، شناسایی دقیق کالاهای دارای مزیت نسبی است. در این فصل، از شاخص مزیت نسبی آشکار شده (RCA) به عنوان

ابزار اصلی جهت سنجش توان صادراتی استان استفاده شده و سپس با بهره‌گیری از الگوی تحلیل ماتریسی برگرفته از مدل BCG (ماتریس تعمیم‌یافته)، وضعیت این کالاها از منظر روندهای بازار جهانی و عملکرد نسبی استان در صادرات جهانی بررسی شده است.

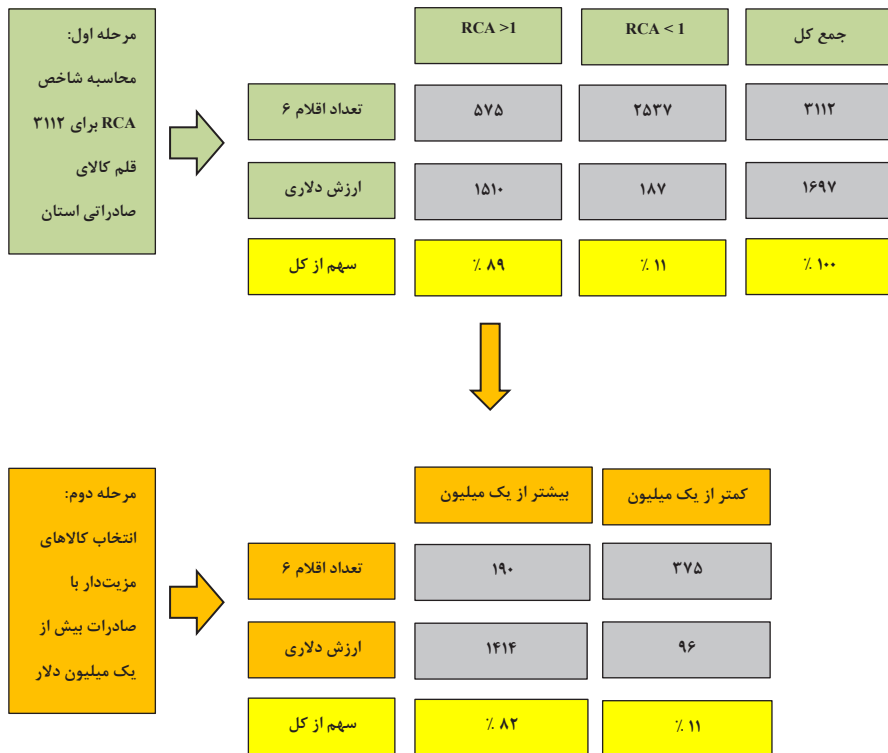
۱-۳- روش‌شناسی و منابع داده

- تحلیل مزیت نسبی کالاها با استفاده از شاخص RCA برای کلیه کالاهای صادراتی استان در طی یک دوره ۱۰ ساله (۱۳۹۴ تا ۱۴۰۳) انجام شده است. داده‌ها از دو منبع اصلی استخراج شده‌اند:
- گمرک جمهوری اسلامی ایران (برای ارزش صادرات استان طی ۱۰ سال)
- پایگاه ITC سازمان تجارت جهانی (برای مقایسه با روندهای واردات جهانی)
- تحلیل‌ها بر اساس طبقه‌بندی شش‌رقمی HS انجام شده است که هم دقت کافی برای تفکیک کالاها را فراهم می‌کند و هم از خطای تجمع کالاهای ناهمگون جلوگیری می‌نماید. برای حفظ ثبات و قابلیت اتکا در نتایج، تمرکز بر میانگین‌گیری‌های پنج‌ساله و ده‌ساله بوده است تا از تأثیرات نوسانات کوتاه‌مدت اقتصادی، سیاسی و سیاستی کاسته شود.

۲-۳- شناسایی مزیت‌های صادراتی استان با شاخص RCA

در بازه زمانی ده‌ساله، استان خراسان رضوی ۳۱۱۲ قلم کالا صادر کرده است که ۵۷۵ قلم از آن‌ها دارای مزیت نسبی آشکار ($RCA > 1$) بوده‌اند. ارزش صادراتی این کالاهای مزیت‌دار، به‌طور متوسط ۱۵۱۰ میلیون دلار در سال بوده که معادل ۸۹ درصد از کل صادرات استان را دربر می‌گیرد.

با این حال، تحلیل دقیق‌تر نشان می‌دهد که بخش قابل‌توجهی از این کالاهای مزیت‌دار، دارای ارزش صادراتی اندک یا عملکرد ناپایدار در طول سال‌ها هستند. بنابراین، برای تمرکز بر مزیت‌های اصلی، از یک معیار تکمیلی استفاده شده است که حداقل میانگین ۱۰ ساله صادرات بالای یک میلیون دلار است. بر این اساس، ۱۹۰ قلم کالا شناسایی شد که در مجموع حدود ۸۲ درصد از کل صادرات استان را به خود اختصاص داده‌اند.

تصویر ۳-۴) نحوه انتخاب کالاهای مزیت‌دار صادراتی استان خراسان رضوی

منبع: یافته‌های پژوهش

۳-۳- تحلیل عملکرد کالاهای مزیت‌دار در بازار جهانی

برای تحلیل پویا از عملکرد کالاهای مزیت‌دار، این ۱۹۰ قلم کالا با استفاده از ماتریس تعمیم‌یافته BCG طبقه‌بندی شده‌اند. در این ماتریس، محور افقی نمایانگر رشد سهم صادراتی استان در بازار جهانی و محور عمودی نشان‌دهنده رشد تقاضای جهانی (واردات جهانی) است. آستانه افتراق بازارهای رو به رشد و رو به افول برابر با ۸ درصد تعیین شده است (مطابق با رشد میانگین واردات جهانی در ۵ سال گذشته).

بر اساس این الگو، کالاهای مزیت‌دار استان در چهار گروه اصلی طبقه‌بندی شده‌اند:

برندگان در بازارهای رو به رشد محصولاتی که هم بازار جهانی رو به رشد دارند و هم سهم صادراتی استان در آن‌ها در حال افزایش است. این گروه، مهم‌ترین گزینه برای سرمایه‌گذاری و توسعه صادرات بلندمدت است.

بازندگان در بازارهای رو به رشد کالاهایی با بازار جهانی پویا اما سهم صادراتی استان در آن‌ها کاهشی است. این گروه، نشانگر ضعف‌های عملکردی یا ناتوانی در بهره‌گیری از فرصت‌های بازار است.

برندگان در بازارهای رو به افول محصولاتی که گرچه بازار جهانی آن‌ها در حال افول است، اما استان توانسته سهم خود را در آن‌ها افزایش دهد. این گروه از منظر کوتاه‌مدت ممکن است فرصت‌هایی داشته باشد، اما برای برنامه‌ریزی بلندمدت اولویت ندارد.

بازندگان در بازارهای رو به افول: محصولاتی با هم‌زمانی افت بازار جهانی و کاهش سهم صادرات استان، که نیازمند بازنگری در راهبردهای حمایتی یا حذف تدریجی هستند.

		تغییرات مثبت	
		تغییرات منفی	
فرخ رشد ۵ ساله واردات جهانی پیش از ۸٪ ۸٪ کاهش از ۸٪	برندگان در بازارهای رو به رشد	بازندگان در بازارهای رو به رشد	بازندگان در بازارهای رو به افول
	تعداد کالای مزیت‌دار: ۱۶ ارزش صادرات: ۱۰۸ میلیون دلار سهم از کل صادرات استان: ۵/۵ درصد	تعداد کالای مزیت‌دار: ۴۴ ارزش صادرات: ۳۷۲ میلیون دلار سهم از کل صادرات استان: ۲۱/۷ درصد	تعداد کالای مزیت‌دار: ۳۱ ارزش صادرات: ۲۱۶ میلیون دلار سهم از کل صادرات استان: ۱۱ درصد
	برندگان در بازارهای رو به افول	بازندگان در بازارهای رو به افول	
	تعداد کالای مزیت‌دار: ۹۹ ارزش صادرات: ۷۴۰ میلیون دلار سهم از کل صادرات استان: ۴۵/۳ درصد	تعداد کالای مزیت‌دار: ۳۱ ارزش صادرات: ۲۱۶ میلیون دلار سهم از کل صادرات استان: ۱۱ درصد	

تغییرات ۵ ساله سهم بازار محصول در صادرات جهانی

تصویر ۳-۵) ماتریس BCG تعمیم‌یافته برای اقلام مزیت‌دار صادراتی استان

منبع: یافته‌های پژوهش

۳-۴- ملاحظات فنی و دقت‌های آماری

تحلیل نرخ رشد‌ها بر پایه مدل استاندارد پنج‌ساله انجام شده است. در صورت فقدان داده در برخی سال‌ها، از روش‌های جایگزین همچون داده‌های آینه‌ای یا برآوردهای منطقی استفاده شده است تا سازگاری و جامعیت حفظ شود.

نرخ رشد تنها زمانی گزارش شده است که داده‌های سال پنجم حداقل ۵۰ درصد از کل تجارت جهانی در آن سال را پوشش داده باشند.

برای مواردی که داده‌ها کمتر از چهار سال در دسترس بوده‌اند یا پیوستگی در گزارش‌دهی رعایت نشده، نرخ رشد قابل محاسبه نبوده و در نتایج لحاظ نشده است.

۳-۵- کالاهای مزیت دار به تفکیک گروه کالایی

نتایج محاسبه شاخص مزیت نسبی آشکار شده برای کالاهای صادراتی استان در جدول زیر ارائه شده است. همان‌طور که اشاره شد، استان در صادرات ۱۹۰ قلم کالا بر اساس کدهای ۶ رقمی HS مزیت دارد. این کالاها مربوط به ۱۵ گروه کالایی هستند و در مجموع بیش از ۸۲ درصد از کل صادرات استان را طی بازه زمانی ۱۰ ساله پژوهش پوشش می‌دهند.

جدول ۳-۱) تعداد و ارزش صادرات محصولات مزیت‌دار صادراتی استان خراسان رضوی بر اساس گروه کالایی

ردیف	گروه کالایی	تعداد اقلام کالای مزیت‌دار	میانگین ۱۰ ساله صادرات (میلیون دلار)	سهم از کل صادرات
۱	محصولات نباتی	۲۴	۴۶۰	۲۷.۱
۲	مواد پلاستیکی، کائوچو و اشیای ساخته شده از این مواد	۲۷	۱۶۹	۱۰
۳	محصولات صنایع غذایی و آشامیدنی	۲۷	۱۴۷	۸.۶
۴	مواد نسجی و مصنوعات از این مواد	۱۵	۱۳۴	۷.۹
۵	فلزات معمولی و مصنوعات آن‌ها	۲۱	۱۱۶	۶.۸

۴.۴	۷۶	۱۵	ماشین آلات مکانیکی، ادوات برقی، اجزا و قطعات آنها	۶
۴	۶۹	۱۵	محصولات صنایع شیمیایی یا صنایع وابسته به آن	۷
۳.۸	۶۴	۱۲	حیوانات زنده، محصولات حیوانی	۸
۳.۳	۵۶	۱۶	مصنوعات از سنگ، گچ، سیمان، پنبه نسوز	۹
۲.۹	۴۱	۲.۴	محصولات معدنی	۱۰
۰.۷	۱۲	۱	چتر، کلاه، عصا	۱۱
۰.۷	۱۲	۱	چربی‌ها یا روغن‌های حیوانی یا نباتی	۱۲
۰.۶	۱۱	۳	خمیر چوب یا سایر مواد الیافی سلولزی، کاغذ یا مقوا	۱۳
۰.۴	۷	۲	چوب و اشیای چوبی، زغال چوبی، چوب پنبه	۱۴
۰.۱	۲	۲	پوست خام، چرم، اشیای ساخته شده از این مواد	۱۵
۸۲	۶	۱۹۰	جمع کل	

منبع: یافته‌های پژوهش

۴- شناسایی مهم‌ترین موانع و مشکلات صادرات

بررسی عملکرد صادراتی استان خراسان رضوی طی یک دهه گذشته نشان می‌دهد که بخش قابل توجهی از صادرات استان در دسته «بازندگان در بازارهای رو به افول» قرار دارد؛ یعنی کالاهایی که نه تنها رشد واردات جهانی آن‌ها کمتر از میانگین جهانی است، بلکه سهم بازار صادراتی استان نیز در آن‌ها رو به کاهش بوده است. این وضعیت بیانگر شکنندگی ساختار صادراتی استان است و نشان می‌دهد که اتکای صرف به بازارهای محدود و کالاهای سنتی نمی‌تواند مسیر پایداری برای توسعه صادرات باشد.

در پاسخ به این چالش، برنامه‌ریزی اثربخش نیازمند شناسایی ریشه‌های شکل‌گیری وضعیت فعلی است؛ از جمله بررسی موانع ساختاری و اجرایی پیش روی صادرات. این فصل با تکیه بر روش تحقیق میدانی و انجام مصاحبه‌های ساختاریافته با فعالان اقتصادی، مدیران دولتی، صادرکنندگان، تولیدکنندگان،

متخصصان حوزه بانکی، گمرک، حمل و نقل و نمایندگان تشکلهای خصوصی، تلاش کرده است تصویری جامع از مشکلات صادرات استان ترسیم کند. همچنین محتوای صورتجلسات نهادهای مشورتی استان مانند شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی، کمیسیون توسعه صادرات اتاق بازرگانی و کمیته پایش تجارت استان مورد تحلیل قرار گرفته است. موانع استخراج شده در سه دسته کلی طبقه بندی شده اند: مشکلات ناشی از تحریم های بین المللی، ضعف ها و نارسایی های سیاست گذاری و فرآیندهای دولتی، و محدودیت های ناشی از عملکرد بخش خصوصی. هدف این تحلیل، نه صرفاً شناسایی مشکلات، بلکه درک سازوکارهای اثرگذاری هر یک بر فرآیند صادرات و ارائه راهکارهای اجرایی برای بهبود عملکرد صادراتی استان است.

۱-۴- مشکلات ناشی از تحریم های بین المللی

پس از انقلاب ۱۳۵۷، ایران همواره با تحریم های آمریکا مواجه بوده است، اما از سال ۱۳۹۱ تحریم ها شدت و دامنه بیشتری یافت و شامل تحریم های اتحادیه اروپا، کشورهای شرق آسیا، خلیج فارس و شورای امنیت سازمان ملل شد. این تحریم ها علاوه بر تحریم بانک مرکزی و بانک های تجاری، صادرات نفت و دارایی های ایران را هدف قرار دادند و موجب اختلال در بازار ارز، مبادلات مالی، انتقال تکنولوژی، سرمایه گذاری و حمل و نقل شدند که عملکرد اقتصادی و صادرات ایران را به شدت تحت تأثیر قرار دادند.

مهم ترین اثر تحریم ها در حوزه ارزی، کمبود منابع ارزی و افزایش نرخ ارز بود که باعث ایجاد نظام چندنرخه ارز و سهمیه بندی شد. آیین نامه رفع تعهد ارزی، که صادرکنندگان را مجبور به فروش ارز صادراتی به نرخ سامانه نیما می کند، باعث کاهش درآمد ریالی صادرکنندگان، کاهش انگیزه صادرات، کم اظهاری صادرات و افزایش قاچاق کالا شده است. این سیاست ها هزینه های اضافی برای صادرکنندگان و کاهش رقابت پذیری کالاهای ایرانی را به همراه داشتند.

سازوکار ریال برون مرزی برای تسهیل مبادلات با کشورهای همسایه، اگرچه هزینه تبدیل ارز را کاهش می دهد، به دلیل نظام چندنرخه ارز، هنوز موجب محرومیت صادرکنندگان از درآمد واقعی می شود. همچنین عدم توازن تجاری با برخی کشورها مشکلات تهاثر ارز ایجاد کرده است.

تحریم ها باعث اختلال در مبادلات مالی بین المللی شده و ایران را از نظام بانکی جهانی و بازارهای بزرگ اقتصادی محروم کرده اند. در نتیجه هزینه های تجارت افزایش یافته و دسترسی به ابزارهای مالی مانند

ال‌سی محدود شده است. حضور ایران در لیست سیاه FATF باعث کاهش همکاری بانک‌های خارجی با ایران شده و صادرات را به بازارهای پرریسک و کمتر سودآور محدود کرده است.

در حمل‌ونقل بین‌المللی نیز تحریم‌ها موجب کاهش همکاری با شرکت‌های بزرگ کشتیرانی و جایگزینی آنها با شرکت‌های کم‌کیفیت‌تر و پرهزینه‌تر شده است. استفاده از روش‌های ترانزشیپ هزینه‌ها و زمان حمل کالا را افزایش داده و رقابت‌پذیری کالاهای ایرانی را کاهش داده است.

سرمایه‌گذاری و انتقال تکنولوژی نیز به دلیل تحریم‌ها و افزایش ریسک اقتصادی به شدت کاهش یافته است. ایران یکی از پرریسک‌ترین کشورها برای سرمایه‌گذاران خارجی به شمار می‌رود و جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به شدت افت کرده است.

در مجموع، تحریم‌ها از طریق ایجاد مشکلات ارزی، مالی، حمل‌ونقل و سرمایه‌گذاری، توان صادرات و عملکرد اقتصادی ایران را محدود کرده و زمینه کاهش رقابت‌پذیری کالاهای ایرانی در بازارهای جهانی را فراهم کرده‌اند.

۴-۲- مشکلات ناشی از سیاست‌ها، قوانین و فرآیندهای بخش دولتی

مشکلات داخلی صادرات در ایران عمدتاً به حوزه حکمرانی، سیاست‌گذاری صنعتی و تجاری، دیپلماسی اقتصادی، مسائل مالی و بانکی، تامین انرژی، گمرک و لجستیک برمی‌گردد. مهم‌ترین چالش حکمرانی، ناتوانی دولت در ایجاد ثبات اقتصادی است که ناشی از سیاست‌های ناپایدار، مدیریت ناکارآمد منابع، فساد و تورم بالاست. تورم بالا هزینه تولید را افزایش داده و رقابت‌پذیری صادرات را کاهش می‌دهد. همچنین تغییرات مکرر مدیران دولتی و تمرکزگرایی، باعث بی‌ثباتی در سیاست‌ها و کندی فرآیندهای اداری شده و مدیران استانی اختیارات لازم را برای تصمیم‌گیری‌های فوری ندارند که این موضوع کارایی مدیریت صادرات را کاهش می‌دهد. در بخش دیپلماسی اقتصادی، وزارت امور خارجه نتوانسته نقش مؤثر در تسهیل روابط تجاری بین‌المللی و حمایت از صادرکنندگان داشته باشد که منجر به محدودیت فرصت‌ها و افزایش ریسک‌ها در بازارهای خارجی شده است.

در سیاست‌گذاری صنعتی و تجاری، مشکلاتی مانند عدم توجه به اقتصاد مقیاس، بخش‌نگری و صدور بخش‌نامه‌های متضاد وجود دارد. واحدهای تولیدی اغلب کوچک مقیاس هستند که توان رقابت بلندمدت و کیفیت محصول را ندارند. سیاست‌های غیرهماهنگ بین نهادهای دولتی باعث سردرگمی صادرکنندگان

و افزایش هزینه‌ها شده است. نظارت ناکافی بر کیفیت کالاهای صادراتی باعث کاهش اعتماد بازارهای خارجی و آسیب به برند ملی شده است. ممنوعیت‌های صادراتی شتابزده برای تنظیم بازار داخلی، موجب کاهش درآمد ارزی و بی‌اعتمادی شرکای تجاری شده است. همچنین محدودیت در تأمین مواد اولیه توسط شرکت‌های دولتی برای واحدهای تولیدی خصوصی، مانع توسعه محصولات با ارزش افزوده بالاتر و افزایش صادرات شده است.

در سال‌های اخیر، با روی کار آمدن دولت طالبان در افغانستان، سیاست این کشور نسبت به واردات کالا تغییرات اساسی داشته است. افغانستان تعرفه‌های گمرکی واردات هرگونه محصول صنعتی که در داخل قابل تولید باشد را افزایش داده و در مقابل تعرفه‌های واردات محصولات واسطه‌ای را کاهش داده است. رویکرد دولت جدید انتقال مراحل نهایی فرآوری محصولات صنعتی با تکنولوژی پایین یا متوسط به داخل افغانستان است و لیست این محصولات نیز روزه‌روز در حال افزایش است. این سیاست‌ها باعث تغییر ترکیب واردات افغانستان شده و به سمت واردات محصولات نیمه‌ساخته و واسطه‌ای با ارزش افزوده کمتر سوق پیدا کرده است. در چنین شرایطی، ادامه همکاری با افغانستان نیازمند بازتعریف نقش ایران و اتخاذ رویکردهای جدید است.

از سوی دیگر، فرآیند صادرات به ذات خود پرریسک است و بسیاری از ابزارهای مالی برای کاهش این ریسک‌ها طراحی شده‌اند، اما تحریم‌های اقتصادی صادرکنندگان ایرانی را از بهره‌مندی از این ابزارها محروم کرده است. در ایران، مهم‌ترین نهاد حمایتی در این زمینه صندوق ضمانت صادرات است که وظیفه دارد صادرکنندگان را در برابر ریسک‌های تجاری و سیاسی محافظت کند. این صندوق خدماتی مانند بیمه‌های اعتباری، بیمه سرمایه‌گذاری، ضمانت‌های مالی و کمک‌های مالی به صادرکنندگان را ارائه می‌دهد که به ویژه برای شرکت‌های کوچک و متوسط حیاتی است. با این حال، خدمات این صندوق از تنوع و انعطاف کافی برخوردار نیست و برای استان خراسان رضوی که بخش زیادی از صادرات آن به افغانستان انجام می‌شود مشکلات متعددی به وجود آمده است. تهیه مستندات و مدارک لازم برای این صندوق در صادرات به افغانستان سخت یا پرهزینه است و بسیاری از صادرکنندگان نمی‌توانند از این خدمات استفاده کنند. همچنین لغو قرارداد بیمه سبز که برای حمل بار به اروپا اهمیت دارد، چالش دیگری است که باعث افزایش هزینه‌های حمل‌ونقل شده و به کاهش قدرت رقابتی کالاهای ایرانی در بازارهای اروپایی منجر شده است. استفاده از شرکت‌های حمل‌ونقل خارجی به معنی کاهش سهم شرکت‌های داخلی و تأثیر منفی بر اشتغال داخلی است.

مشکل دیگری که صادرات استان خراسان رضوی را تحت تأثیر قرار می‌دهد، مسائل مرتبط با تسهیلات بانکی است. تأمین سرمایه در گردش به دلیل نوسانات نرخ ارز و افزایش قیمت‌ها دشوار شده و بی‌ثباتی اقتصادی موجب کاهش توانایی واحدهای تولیدی و صادراتی در تأمین منابع مالی مورد نیاز شده است. فقدان سیستم اعتبار اسنادی داخلی (ال سی داخلی) باعث شده که نیاز به نقدینگی مستقیم افزایش یابد و ریسک‌های تجاری بالا برود. این موضوع به کاهش اعتماد بین خریداران و فروشندگان داخلی و کاهش رقابت‌پذیری صادرکنندگان ایرانی در بازارهای بین‌المللی انجامیده است. همچنین عدم برگشت بخشی از سود بانکی ناشی از صادرات، گردش مالی صادرکنندگان را مختل کرده و انگیزه آن‌ها برای فعالیت در بازارهای بین‌المللی را کاهش داده است.

در بخش حمل‌ونقل و لجستیک، اگرچه سوخت ارزان یکی از مزیت‌های اصلی بوده، اما افزایش نرخ ارز و فرسودگی ناوگان، هزینه‌ها را بالا برده و بهره‌وری را کاهش داده است. شرکت‌های حمل‌ونقل داخلی کوچک و پراکنده هستند و نبود شرکت‌های بزرگ حمل‌ونقل سازمان‌یافته مشکلاتی را ایجاد کرده است. همچنین کمبود واگن برای حمل ریلی به کشورهای آسیای میانه هزینه‌های زیادی به صادرکنندگان تحمیل کرده است. این مشکلات مستقیماً بر افزایش هزینه‌ها و کاهش نقدینگی صنایع اثرگذار بوده و باعث کاهش سرعت ارسال کالا شده است.

از طرف دیگر، مشکلات تأمین انرژی به ویژه ناترازی گاز و برق به دلیل کاهش سرمایه‌گذاری و بهره‌وری پایین صنایع، به معضل جدی تبدیل شده است. مصرف گاز طبیعی در زمستان افزایش می‌یابد و این امر باعث کاهش تولید برق و اعمال خاموشی‌های برنامه‌ریزی شده به ویژه در بخش صنعت شده است. این خاموشی‌ها به تعطیلی یا کاهش ظرفیت تولید صنایع بزرگ منجر می‌شود و آسیب‌هایی به زنجیره تولید وارد می‌کند که نهایتاً قیمت تمام شده محصولات را بالا می‌برد. همچنین خشکسالی، افزایش دما و مواردی چون استخراج رمز ارزها مصرف برق را افزایش داده و تولید برق را با مشکل مواجه کرده است. نتیجه این وضعیت عدم توانایی واحدهای تولیدی برای توسعه و افزایش صادرات است.

یکی دیگر از موانع جدی، مشکلات گمرکی است. تفسیرهای متفاوت قوانین در گمرک‌های مختلف، ضعف زیرساخت‌ها، عدم انطباق نرخ‌های پایه گمرکی با قیمت‌های واقعی صادراتی و توقف‌های مکرر بار در گمرک باعث کندی و افزایش هزینه‌ها شده‌اند. ضعف تجهیزات گمرکی در مرزهای زمینی و پایانه‌ها تأثیر قابل توجهی بر سرعت و کارایی عملیات دارد. این مشکلات نه تنها فرآیند صادرات را پیچیده می‌کنند،

بلکه مانع رقابت پذیری صادرکنندگان نیز می‌شوند و نیازمند اصلاحات ساختاری و بهبود زیرساخت‌ها هستند.

مشکل دیگر تأخیر در استرداد مالیات بر ارزش افزوده است که نقدینگی کسب‌وکارها را تحت فشار قرار داده و انگیزه صادرات را کاهش داده است. این تأخیرها به دلیل بوروکراسی پیچیده و نگرانی از سوءاستفاده‌ها رخ می‌دهد و به افزایش هزینه‌ها و کاهش انگیزه‌های صادراتی منجر می‌شود.

۳-۴- مشکلات ناشی از عملکرد بخش خصوصی

مشکلات توسعه صادرات در استان خراسان رضوی تنها به تحریم‌ها و موانع دولتی محدود نمی‌شود، بلکه عملکرد بخش خصوصی نیز نقش مهمی در عدم موفقیت استان در این زمینه داشته است. این مشکلات در چهار حوزه اصلی شامل عدم شناخت کافی از بازارهای صادراتی، حضور سطحی در بازارهای خارجی، مشکلات سازمان‌دهی صنعتی و قدرت رقابت‌پذیری پایین محصولات صادراتی قابل تقسیم است.

نخستین مشکل، عدم شناخت کافی صادرکنندگان از بازارهای هدف است. صادرکنندگان ایرانی معمولاً بدون انجام مطالعات دقیق بازار و شناخت ویژگی‌های فرهنگی، نیازها و ترجیحات مصرف‌کنندگان وارد بازارهای خارجی می‌شوند که این امر موجب عرضه محصولات نامتناسب و شکست تجاری می‌گردد. همچنین فقدان اطلاعات جامع درباره رقبا، قیمت‌ها و کیفیت محصولات مشابه در بازارهای هدف باعث می‌شود استراتژی‌های رقابتی مناسب تدوین نشود. از سوی دیگر، ناآشنایی با شبکه‌های توزیع کالا در کشورهای مقصد منجر به مشکلاتی در حمل‌ونقل و توزیع محصولات شده و رضایت مشتریان را کاهش می‌دهد.

دومین مشکل، حضور سطحی صادرکنندگان در بازارهای خارجی است؛ بسیاری تنها محصول نهایی خود را به عمده‌فروشان خارجی می‌فروشند و به توسعه زنجیره ارزش شامل بسته‌بندی، برندینگ، بازاریابی و حضور در شبکه‌های خرده‌فروشی توجه نمی‌کنند. این رویکرد باعث می‌شود که محصولات ایرانی از ارزش افزوده و فرصت‌های بازارهای بین‌المللی بهره کافی نبرند و در نتیجه توان رقابتی خود را از دست بدهند. همچنین وابستگی به واسطه‌ها کنترل صادرکنندگان بر قیمت‌گذاری و بازار را کاهش می‌دهد.

سومین مشکل، مسائل سازمان‌دهی صنعتی است که شامل رقابت مخرب بین صادرکنندگان و نگرش کوتاه‌مدت به بازارهای بین‌المللی می‌شود. این رقابت نادرست باعث کاهش سودآوری و تضعیف اعتبار

برندهای ایرانی در بازارهای جهانی می‌گردد. همچنین ناتوانی در تشکیل کنسرسیوم‌های صادراتی موجب می‌شود که صادرکنندگان به صورت پراکنده عمل کرده و نتوانند از مزایای همکاری جمعی در بازاریابی و کاهش هزینه‌ها بهره‌مند شوند. این امر هزینه‌های عملیاتی را افزایش داده و رقابت‌پذیری محصولات را کاهش می‌دهد.

چهارمین و مهم‌ترین چالش، رقابت‌پذیری پایین محصولات صادراتی است که ناشی از کارایی پایین تولید و قیمت تمام‌شده بالاست. استفاده از فناوری‌های قدیمی، کمبود نیروی کار ماهر، بوروکراسی پیچیده و تحریم‌ها باعث کاهش بهره‌وری و افزایش هزینه‌های تولید شده است. در بخش خصوصی نیز تمرکز بر حداکثرسازی سود کوتاه‌مدت، کاهش کیفیت محصولات، عدم سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه و وجود ساختارهای انحصاری باعث افت کیفیت و افزایش قیمت‌ها شده است. مدیریت ناکارآمد و عدم نوآوری نیز موجب تولید کالاهای کم‌کیفیت و کاهش توان رقابتی شده است. در نهایت، این موارد در کنار تمرکز بر سودهای فوری به جای توسعه پایدار، باعث تضعیف جایگاه محصولات ایرانی در بازارهای بین‌المللی شده است.

۵- شناسایی پتانسیل‌های صادراتی استان و معرفی بازارهای جدید

این بخش بررسی می‌کند که با رفع موانع، استان خراسان رضوی چقدر می‌تواند صادرات خود را افزایش دهد، کدام کالاها و به کدام کشورها این افزایش تعلق دارد. برای این منظور، شاخص پتانسیل صادرات (EPI) که ظرفیت صادرات استان را بر اساس تقاضای بازارهای هدف و سهولت دسترسی به آن‌ها ارزیابی می‌کند، به کار رفته است. این شاخص به شناسایی بازارها و کالاهای با پتانسیل بالا کمک می‌کند.

شاخص EPI برای ۱۹۰ کالای مزیت‌دار استان (که ۸۲ درصد صادرات استان را پوشش می‌دهند) به تفکیک ۱۰۶ کشور طرف تجاری محاسبه شده است. خروجی‌های اصلی شامل برآورد ظرفیت افزایش صادرات کالاها، معرفی کشورهای با بیشترین پتانسیل و شناسایی کالاهای پرتانسیل در هر کشور است که در سه بخش جداگانه تحلیل می‌شوند.

در این بخش سه سؤال کلیدی پاسخ داده می‌شود:

۱. پتانسیل افزایش صادرات استان در هر یک از کالاهای مزیت‌دار چه میزان است؟
۲. کشورهای با بیشترین پتانسیل افزایش صادرات کدام کشورها هستند؟
۳. در هر یک از این کشورها کالاهای با بیشترین پتانسیل برای افزایش صادرات چه کالاهایی هستند؟

این شاخص بر پایه مدل جاذبه تجارت است که صادرات را تابعی از عرضه، تقاضا و موانع تجاری می‌داند. شکاف میان ظرفیت بالقوه و صادرات واقعی ناشی از موانع مانند تعرفه‌ها و مقررات است.

۱-۵- انتخاب کالاهای با بیشترین پتانسیل صادرات

در این بخش، پتانسیل افزایش صادرات هر یک از کالاهای مزیت‌دار صادراتی استان استخراج خواهد شد. همان‌طور که در بخش متدولوژی گفته شد، شاخص پتانسیل صادرات یا EPI یک شاخص کالا-کشوری است. به این صورت که پتانسیل صادرات کالای k را در کشور j اندازه می‌گیرد. از آنجا که هدف این بخش اندازه‌گیری پتانسیل افزایش صادرات هر یک از کالاهای مزیت‌دار مستقل از کشور مقصد است، لازم است شاخص EPI برای هر کالا روی کشورهای طرف تجاری استان جمع زده شود. جدول ۱-۵ که در پیوست آورده شده است، نتایج این محاسبه را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود این جدول در بردارنده ۱۹۰ کالا است. در مقابل هر کالا میانگین ۱۰ ساله صادرات بالفعل استان، پتانسیل صادرات استان و همچنین ظرفیت افزایش صادرات استان ذکر شده است. لازم به ذکر است در این جدول کالاها بر اساس پتانسیل صادرات از بیشترین به کمترین مقدار ارائه شده‌اند.

همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود میانگین ۱۰ ساله صادرات بالفعل استان در مجموع ۱۹۰ قلم کالای مزیت‌دار صادراتی برابر با ۱۰۴۱۴ میلیون دلار بوده است. بر اساس شاخص پتانسیل صادرات این رقم تا ۲۳۴۰ میلیون دلار قابلیت افزایش دارد. یعنی جمع صادرات ۱۹۰ قلم کالای مزیت‌دار استان از ظرفیت افزایشی به میزان ۹۲۶ میلیون دلار برخوردار است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود در میان این ۱۹۰ قلم کالا، زعفران از بیشترین پتانسیل صادرات برخوردار است. انواع پسته بدون پوست و با پوست، سیب تازه، میله‌های آهنی و سیب زمینی اقلام بعدی صادراتی با بیشترین پتانسیل صادرات هستند.

۲-۵- کشورهای با بیشترین پتانسیل افزایش صادرات

در این پژوهش برای شناسایی بازارهای جدید با پتانسیل افزایش صادرات، شاخص پتانسیل صادرات (EPI) برای ۱۰۶ کشور مختلف محاسبه شده است. این شاخص کالا-کشوری میزان پتانسیل صادرات هر کالا به هر کشور را نشان می‌دهد و برای رسیدن به کشورهای با بیشترین پتانسیل، شاخص EPI بر کالاها جمع زده شده است. نکته حائز اهمیت اینکه طبق این شاخص کشورهای افغانستان، ترکمنستان، عراق، ازبکستان و تاجیکستان به عنوان پنج کشور اول بر اساس پتانسیل صادرات شناسایی می‌شوند که

این با وضع موجود نیز سازگار است. همان طور که در فصل دوم گفته شد، بازارهای سنتی استان خراسان رضوی شامل کشورهای افغانستان، ترکمنستان، عراق، ازبکستان و تاجیکستان هستند.

کشورهای بعدی بر اساس شاخص پتانسیل صادرات کشورهایی مانند امارات، اسپانیا و هنگ‌کنگ، پاکستان، قزاقستان، قرقیزستان، چین، روسیه و هند هستند. با این حال صادرات استان به سه کشور امارات، اسپانیا و هنگ‌کنگ عمدتاً به اقلام خاصی مانند زعفران محدود می‌شود. از این رو گرچه این کشورها مقاصد خوبی برای توسعه صادرات زعفران (آن هم معمولاً با هدف صادرات مجدد) محسوب می‌شوند، نمی‌توانند به عنوان بازارهای صادراتی متنوع در نظر گرفته شوند. بر این اساس، علاوه بر بازارهای سنتی، کشورهای پاکستان، قزاقستان، قرقیزستان، چین، روسیه و هند به عنوان بازارهای جدید با پتانسیل بالا قابل پیشنهاد هستند.

مجموع صادرات بازارهای سنتی حدود ۹۷۵ میلیون دلار و بازارهای جدید ۱۵۷ میلیون دلار بوده است، در حالی که ظرفیت صادرات این بازارها به ترتیب حدود ۱۶۱۴ میلیارد دلار و ۲۵۹ میلیون دلار است. در کل، استان می‌تواند حدود ۷۴۱ میلیون دلار صادرات خود را در این بازارها افزایش دهد که سهم بازارهای سنتی ۶۳۹ میلیون دلار و بازارهای جدید ۱۰۲ میلیون دلار است.

جدول ۴-۵) پتانسیل صادرات محصولات مزیت‌دار استان در بازارهای سنتی و جدید

بازار	میانگین ۱۰ ساله صادرات بالفعل استان (میلیون دلار)	پتانسیل صادرات استان (میلیون دلار)	ظرفیت افزایش صادرات استان (میلیون دلار)
بازار سنتی	۹۷۵	۱۶۱۴	۶۳۹
بازار جدید	۱۵۷	۲۵۹	۱۰۲
مجموع	۱۱۳۲	۱۸۷۳	۷۴۱

منبع: یافته‌های تحقیق

۶- تحلیل جایگاه کالاهای مزیت‌دار صادراتی استان در بازارهای هدف

در بخش‌های قبلی گزارش، کالاهای مزیت‌دار صادراتی استان خراسان رضوی شناسایی شدند که این اقلام بیش از ۸۲ درصد از کل صادرات استان را تشکیل می‌دهند. همچنین پتانسیل صادرات این کالاهای با استفاده از شاخص EPI مورد ارزیابی قرار گرفت. در این فرآیند، ابتدا کالاهای مزیت‌دار از منظر این شاخص دسته‌بندی و سپس کشورهای مقصد صادراتی بر اساس میزان پتانسیل صادرات رتبه‌بندی شدند.

در نتیجه، شش کشور قرقیزستان، چین، قزاقستان، پاکستان، هند و روسیه به عنوان مقاصد پیشنهادی برای توسعه صادرات استان معرفی گردیدند.

در ادامه، تحلیل موقعیت رقابتی هر یک از کالاهای مزیت دار استان در بازارهای هدف انجام شده است. این تحلیل نه تنها بازارهای سنتی بلکه بازارهای جدید صادراتی را نیز دربر می گیرد. برای این منظور، سهم بازار ایران و رقبای اصلی بین المللی در مورد هر یک از ۱۹۰ کالای منتخب در یازده بازار هدف مورد مقایسه قرار گرفته است. با توجه به حجم گسترده اطلاعات، برای هر کالا یک گزارش خلاصه دو صفحه ای تهیه و در گزارش مبسوط ارائه شده است. در این گزارش ها، ابتدا میزان صادرات هر کالا از استان خراسان رضوی با کل صادرات کشور مقایسه شده، سپس پتانسیل افزایش صادرات آن کالا بررسی شده است. در ادامه، وضعیت استراتژیک هر کالا در هر یک از بازارهای هدف مشخص شده است.

وضعیت استراتژیک کالاها در چهار دسته طبقه بندی شده اند: (۱) برندگان در بازار رو به رشد، (۲) برندگان در بازار رو به افول، (۳) بازندگان در بازار رو به رشد، و (۴) بازندگان در بازار رو به افول. بر اساس این طبقه بندی، برای هر گروه یک استراتژی مناسب پیشنهاد شده است. برای کالاهایی که در طبقه برندگان در بازار رو به افول قرار دارند (یعنی کالاهایی که بازار آن ها در حال کوچک شدن است اما سهم بازار استان در حال افزایش است)، استراتژی پیشنهادی حفظ بازار است. برای کالاهایی که در طبقه برندگان در بازار رو به رشد قرار دارند (بازار در حال رشد و سهم بازار استان نیز در حال افزایش است)، استراتژی گسترش بازار پیشنهاد می شود. برای کالاهایی که در طبقه بازندگان در بازار رو به رشد قرار دارند (بازار بزرگ می شود ولی سهم بازار استان کاهش می یابد)، استراتژی نفوذ در بازار توصیه می شود. در نهایت، برای کالاهایی که در طبقه بازندگان در بازار رو به افول قرار دارند (هم بازار در حال کوچک شدن است و هم سهم بازار استان کاهش یافته)، استراتژی تداوم وضع موجود در نظر گرفته شده است.

البته استثنائاتی نیز وجود دارد. در مورد کالاهایی که ایران صادرکننده مسلط آن ها در بازار جهانی است – مانند زعفران و پسته – باید رویکرد متفاوتی اتخاذ شود. در این موارد، به دلیل تسلط ایران بر بازار، عملکرد صادراتی کشور می تواند بر اندازه بازار هدف تأثیرگذار باشد. بنابراین، اگر چنین کالاهایی در یک بازار خاص در طبقه بازندگان در بازار رو به افول قرار گیرند، به جای تداوم وضع موجود، استراتژی نفوذ در بازار پیشنهاد می شود؛ و اگر در طبقه برندگان در بازار رو به افول باشند، استراتژی گسترش بازار مناسب خواهد بود. این رویکرد برخلاف سایر کالاهایی است که ایران در بازار جهانی آن ها بازیگر کوچک

و منفعل است، زیرا در مورد کالاهای مسلط، ایران می‌تواند به صورت فعال در روند رشد یا افول بازار تأثیرگذار باشد (جدول تکمیلی در پیوست آورده شده است)

۷- سناریوهای توسعه صادرات استان و الزامات دستیابی به آن

در برنامه‌ریزی برای آینده، به دلیل وجود نااطمینانی‌های ذاتی، نمی‌توان از یک آینده قطعی سخن گفت، بلکه باید آینده‌های ممکن یا سناریوهای محتمل را بر مبنای متغیرهای کلیدی ترسیم کرد. این متغیرها، که به عنوان پیشران‌های اصلی شناخته می‌شوند، با شناسایی و تحلیل وضعیت‌های احتمالی‌شان، امکان طراحی سناریوهای گوناگون را فراهم می‌کنند.

۷-۱- سناریوهای پیش روی استان بر اساس پیشران‌های اصلی

در مطالعه پیش رو برای آینده صادرات استان خراسان رضوی، سه پیشران اصلی به عنوان عوامل تعیین‌کننده معرفی شده‌اند:

۱. **مناقشات بین‌المللی:** شامل وضعیت‌هایی چون توافق جامع بین‌المللی، تداوم وضع موجود تحریم‌ها، فشار حداکثری و تنش نظامی. تأثیر این پیشران در دسترسی به بازارهای جهانی، حمل‌ونقل، تأمین مالی و سرمایه‌گذاری بسیار بالاست. مطالعات نشان می‌دهد بهبود در این حوزه (مانند توافقی شبیه برجام) اثرات مثبت بزرگ‌تری از شدت‌گیری تحریم‌ها خواهد داشت.
۲. **سیاست‌گذاری اقتصادی:** در برگیرنده کیفیت مقررات‌گذاری، مداخلات دولت، سیاست‌های ارزی، گمرکی، مالیاتی و انرژی است. وضعیت‌های محتمل در این پیشران شامل بهبود، تداوم وضع موجود و افول سیاست‌گذاری است. داده‌ها و شاخص‌ها نشان می‌دهند که در وضعیت فعلی، اقتصاد ایران تحت فشار سیاست‌های مداخله‌گرانه دولت قرار دارد.
۳. **بهره‌وری بخش خصوصی:** مربوط به توانمندی بخش خصوصی در شناخت بازارها، سازمان‌دهی صادراتی، رقابت‌پذیری و بهره‌برداری از فرصت‌های صادراتی است. این پیشران نیز می‌تواند در سه وضعیت بهبود، حفظ وضع موجود یا کاهش بهره‌وری قرار گیرد.

با ترکیب وضعیت‌های مختلف این سه پیشران، در ابتدا ۳۶ سناریوی بالقوه تعریف شده است. اما با در نظر گرفتن وابستگی متقابل بین پیشران‌ها و حذف سناریوهای غیرممکن، ۹ سناریوی نهایی و ممکن باقی می‌ماند که عبارتند از:

عنوان سناریو	وضعیت پیشران‌ها	احتمال وقوع	ویژگی صادرات
ایده آل	توافق بین‌المللی، بهبود سیاستگذاری، بهبود بهره‌وری	۹ درصد	تحقق کامل پتانسیل صادرات
خوش‌بینانه	تحریم‌های موجود، بهبود سیاستگذاری و بهره‌وری	۶ درصد	تحقق دو سوم پتانسیل
محافظه‌کارانه	تحریم‌های موجود، بهبود سیاستگذاری، بهره‌وری ثابت	۱۳ درصد	تحقق یک سوم پتانسیل
محافظه‌کارانه	تحریم‌های موجود، سیاستگذاری ثابت، بهبود بهره‌وری	۱۳ درصد	تحقق یک سوم پتانسیل
وضع موجود	همه پیشران‌ها بدون تغییر	۲۵ درصد	ثبات صادرات در سطح میانگین گذشته
بدبینانه ۱	بهره‌وری کاهش، سایر پیشران‌ها ثابت	۱۳ درصد	کاهش صادرات
بدبینانه ۲	افول سیاستگذاری و کاهش بهره‌وری	۶ درصد	کاهش بیشتر صادرات
بدبینانه ۳	فشار حداکثری، افول سیاستگذاری و کاهش بهره‌وری	۹ درصد	کاهش شدید صادرات
بحران	تنش نظامی، افول سیاستگذاری و بهره‌وری	۶ درصد	سقوط شدید صادرات

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بر مبنای این تحلیل، سناریوی "وضع موجود" با ۲۵٪، محتمل‌ترین سناریوست اما تغییری در عملکرد صادرات ایجاد نمی‌کند. در مقابل، سناریوی "ایده آل" اگرچه فقط ۹٪ احتمال دارد، اما امکان تحقق کامل ظرفیت صادرات استان را فراهم می‌سازد. سناریوهای محافظه‌کارانه با احتمال ۲۶٪، نشان‌دهنده بهبود نسبی‌اند، در حالی که سناریوهای بدبینانه (با مجموع احتمال ۳۴٪) بیانگر خطر افت صادرات در شرایط ادامه یا وخامت متغیرهای کنونی هستند.

در نهایت، بر اساس شاخص پتانسیل صادرات (EPI)، برآورد صادرات برای افق چهارساله انجام شده و سناریوهای مختلف بر این اساس ارزش‌گذاری شده‌اند. این سناریوها نشان می‌دهند که توسعه صادرات

استان نیازمند بهبود هم‌زمان یا تدریجی در هر سه حوزه کلیدی است: **روابط بین‌الملل، سیاست‌گذاری اقتصادی، و عملکرد بخش خصوصی.**

۷-۲- پتانسیل صادرات استان در سناریوی ایده‌آل

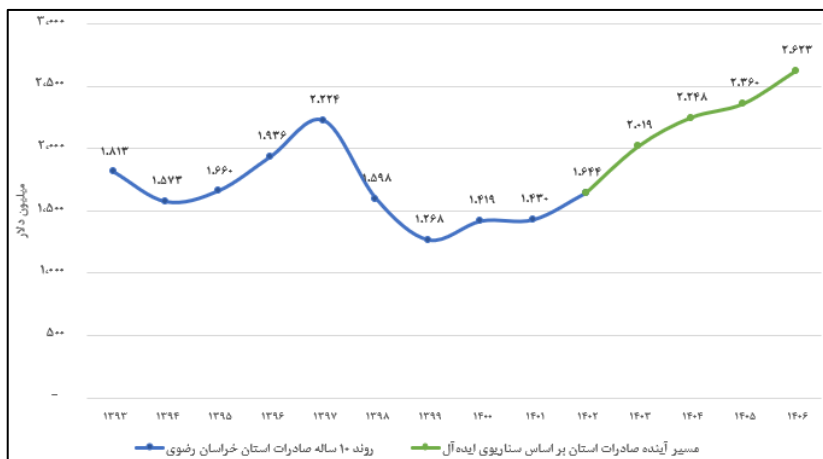
در بخش‌های قبلی، پتانسیل صادراتی استان خراسان رضوی برای ۱۹۰ قلم کالای مزیت‌دار طبق طبقه‌بندی HS شش رقمی برآورد شد. میانگین ۱۰ ساله صادرات بالفعل این کالاها حدود ۱۰۴ میلیارد دلار و پتانسیل صادراتی آن‌ها ۲۰۳۴ میلیارد دلار است. همچنین استان در ۲۸۸۰ قلم کالای دیگر نیز صادرات داشته که مجموع صادرات این کالاها طی ۱۰ سال حدود ۲۹۷ میلیون دلار بوده و سهم ۱۸ درصدی از سبد صادراتی استان را تشکیل می‌دهند؛ اما پتانسیل صادرات این کالاها محاسبه نشده و فرض شده که حجم صادرات آن‌ها ثابت باقی بماند.

جدول ۷-۴ پتانسیل صادرات استان

گروه کالاها	میانگین ۱۰ ساله صادرات بالفعل (میلیون دلار)	پتانسیل صادرات (میلیون دلار)
کالاهای مزیت‌دار	۱۴۱۴	۲۳۴۰
سایر کالاها	۲۸۳	۲۸۳
جمع	۱۶۹۷	۲۶۲۳

مأخذ: یافته‌های تحقیق

در مجموع، میانگین صادرات ۱۰ ساله استان برابر با ۱۰۷ میلیارد دلار و پتانسیل صادراتی آن ۲۰۶۲ میلیارد دلار برآورد شده است. دستیابی به این پتانسیل صادراتی مستلزم تحقق وضعیت ایده‌آل و بهبود در سه پیشران است.

نمودار ۷-۱ روند صادرات استان از وضع موجود به وضع مطلوب

۷-۳- پتانسیل صادرات استان در سایر سناریوها

در بخش قبل، صادرات استان در سناریوی ایده آل بررسی شد؛ اما این تحقیق علاوه بر آن، سناریوهای دیگری را نیز مطرح کرده که باید صادرات استان برای هر یک از آن‌ها برآورد شود. سوال اصلی این است که در صورت تحقق هر سناریو، چه بخشی از پتانسیل صادراتی ایده آل قابل دستیابی است. برای این کار، چند فرض مطرح شده است: (۱) صادرات در سناریوی ایده آل برابر پتانسیل کل است، (۲) صادرات در وضع موجود به میانگین ۱۰ ساله بازمی‌گردد، (۳) تنش نظامی محدودیت شدید برای صادرات محصولات غذایی و کشاورزی ایجاد می‌کند، (۴) سه پیشران اصلی اثر یکسانی بر صادرات دارند، اگرچه در واقعیت سهم آن‌ها متفاوت است، اما برای ساده‌سازی تحلیل چنین فرض شده، و (۵) افزایش صادرات در واکنش به بهبود پیشران‌ها دو برابر کاهش صادرات در واکنش به افول آن‌ها است. این فرض‌ها مبنای الگوی پیش‌بینی صادرات در سناریوهای مختلف هستند که در جدول مربوطه ارائه شده‌اند.

جدول ۷-۵ الگوی پیش‌بینی صادرات در سناریوهای مختلف

نام سناریو	الگوی پیش‌بینی صادرات
ایده آل	میانگین ۱۰ ساله صادرات بالفعل استان + ظرفیت افزایش صادرات استان
خوش‌بینانه	میانگین ۱۰ ساله صادرات بالفعل استان + دو سوم ظرفیت افزایش صادرات استان
محافظه‌کارانه	میانگین ۱۰ ساله صادرات بالفعل استان + یک سوم ظرفیت افزایش صادرات استان
وضع موجود	میانگین ۱۰ ساله صادرات بالفعل استان

بدبینانه ۱	میانگین ۱۰ ساله صادرات بالفعل استان - یک ششم ظرفیت افزایش صادرات استان
بدبینانه ۲	میانگین ۱۰ ساله صادرات بالفعل استان - دو ششم ظرفیت افزایش صادرات استان
بدبینانه ۳	میانگین ۱۰ ساله صادرات بالفعل استان - سه ششم ظرفیت افزایش صادرات استان
بحران	میانگین ۱۰ ساله صادرات بالفعل استان با حذف صادرات محصولات کشاورزی و غذایی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

مطابق با الگوی فوق، روند صادرات استان در سناریوهای مختلف، طی دوره چهار ساله آتی مطابق با جدول زیر خواهد بود.

جدول ۷-۶- روند صادرات استان در سناریوهای مختلف (ارقام به میلیون دلار)

نام سناریو	۱۴۰۳	۱۴۰۴	۱۴۰۵	۱۴۰۶
سناریوی ایده‌آل	2,019	2,248	2,360	2,623
سناریوی خوش‌بینانه	2,019	2,054	2,128	2,301
سناریوی محافظه‌کارانه	2,019	1,865	1,902	1,989
سناریوی وضع موجود	2,019	1,777	1,827	1,777
سناریوی بدبینانه ۱	2,019	1,582	1,563	1,519
سناریوی بدبینانه ۲	2,019	1,489	1,452	1,365
سناریوی بدبینانه ۳	2,019	1,392	1,336	1,204
سناریوی بحران	2,019	1,363	1,301	1,157

مأخذ: یافته‌های تحقیق

۷-۴- الزامات توسعه صادرات استان

همانطور که در بخش قبل گفته شد، احتمال وقوع سناریوی تداوم وضع موجود ۲۵ درصد است، در حالی که احتمال کاهش صادرات در چهار سناریوی بدبینانه ۳۴ درصد و احتمال افزایش آن در چهار سناریوی خوش‌بینانه و محافظه‌کارانه ۴۱ درصد برآورد می‌شود. این بدان معناست که صادرات استان با احتمال ۴۱ درصد می‌تواند روندی افزایشی داشته باشد، مشروط به بهبود در حداقل یکی از سه پیشران اصلی: مناقشات بین‌المللی، سیاستگذاری اقتصادی یا بهره‌وری بخش خصوصی. حتی با فرض تداوم تحریم‌ها، افزایش صادرات در صورت اصلاحات داخلی در دولت یا بخش خصوصی ممکن است، که تحقق

آن نیازمند اقدامات مشخص از سوی هر دو بخش بوده و باید در جلسات تخصصی میان نهادهای دولتی و نمایندگان بخش خصوصی مورد بحث و برنامه‌ریزی قرار گیرد.

۸- جداول پیشنهادات سیاستی برای بهبود صادرات استان خراسان رضوی

مهمترین الزامات توسعه صادرات استان خراسان رضوی در قالب پیشنهادات ملی و استانی به شرح جداول زیر ارائه می‌گردد.

جدول پیشنهادات سیاستی برای بهبود صادرات استان خراسان رضوی

بخش	پیشنهادهات	زیر بخش پیشنهاد	حیطه تصمیم‌گیری/اجرایی
اصلاحات سیاست‌های ارزی و مبادلات مالی بین‌المللی	۱- ضرورت حرکت به سمت نظام ارزی تک‌نرخ	بازگشت به نظام ارزی شناور مدیریت‌شده	ملی
اصلاحات سیاست‌های ارزی و مبادلات مالی بین‌المللی	۲- لغو آیین‌نامه رفع تعهد ارزی و ضرورت بازنگری در سیاست‌های ارزی	یکسان‌سازی نرخ ارز	ملی
اصلاحات سیاست‌های ارزی و مبادلات مالی بین‌المللی	۳- تعدیل آیین‌نامه رفع تعهد ارزی	کاهش درصد تعهد ارزی صادرکنندگان	ملی
اصلاحات سیاست‌های ارزی و مبادلات مالی بین‌المللی	۴- پذیرش الزامات FATF برای بهبود مبادلات مالی بین‌المللی	پیوستن به کنوانسیون‌های مالی بین‌المللی	ملی
اصلاحات سیاست‌های ارزی و مبادلات مالی بین‌المللی	۵- استفاده از رمز ارزها برای تسهیل انتقال ارز	طراحی پلتفرم ملی رفع تعهد ارزی مبتنی بر رمز ارز	ملی
اصلاحات سیاست‌های ارزی و مبادلات مالی بین‌المللی	۶- تسهیل مبادلات تجاری با همسایگان از طریق سیستم سپرده ارزی و اعتبار تجاری	ایجاد سپرده ارزی به جای پرداخت نقدی و ایجاد اعتبار برای واردکنندگان	ملی/منطقه‌ای
اصلاحات سیاست‌های ارزی و مبادلات مالی بین‌المللی	۷- تسهیل فرآیند انتقال پول توسط بانک‌های ایرانی	استفاده از شعب خارجی بانک‌های ایرانی به‌جای صرافی	ملی/بین‌المللی
نوسازی و بهبود زیرساخت‌ها	۸- نوسازی ناوگان حمل‌ونقل جاده‌ای	تدوین برنامه جامع نوسازی ناوگان	ملی

جدول پیشنهادات سیاستی برای بهبود صادرات استان خراسان رضوی

بخش	پیشنهادهات	زیر بخش پیشنهاد	حیطه تصمیم گیری/اجرایی
نوسازی و بهبود زیرساخت‌ها	۹- بهبود زیرساخت‌های جاده‌ای استان خراسان رضوی	بهسازی و تعریض مسیرهای منتهی به دوغان و لطف‌آباد (بزرگراه‌های چهارباند)	ملی
نوسازی و بهبود زیرساخت‌ها	۱۰- توسعه مراکز لجستیکی استاندارد	انبار سرد، پایانه حمل‌ونقل ترکیبی، ردیابی هوشمند در تایباد، مطهری و سرخس	ملی
نوسازی و بهبود زیرساخت‌ها	۱۱- توسعه شبکه ریلی و اتصال به بندر جنوبی	تعریف پروژه ملی کریدوری با تسهیلات ویژه بخش خصوصی	ملی
نوسازی و بهبود زیرساخت‌ها	۱۲- بهبود ناوگان ریلی و ظرفیت حمل	تأمین واگن یخچال‌دار/مخزن‌دار؛ هاب‌های بارگیری سریع (ایستگاه شهید مطهری)	ملی
نوسازی و بهبود زیرساخت‌ها	۱۳- توسعه ایستگاه شهید مطهری به بندر خشک	مرکز تجمع، گمرک داخلی، حمل ترکیبی، امکانات پایانه‌ای	ملی
نوسازی و بهبود زیرساخت‌ها	۱۴- بهبود حمل‌ونقل هوایی	نوسازی ترمینال بار فرودگاه مشهد، انبار سرد، تجهیزات کالای حساس	ملی
پشتیبانی و تسهیل صادرات	۱۵- تسهیل صادرات دانش‌بنیان	مسیر سبز گمرکی، مشوق حضور نمایشگاهی/دفاتر بازار هدف	ملی-استانی

جدول پیشنهادات سیاستی برای بهبود صادرات استان خراسان رضوی

بخش	پیشنهادات	زیر بخش پیشنهاد	حیطه تصمیم‌گیری/اجرایی
پشتیبانی و تسهیل صادرات	۱۶- به‌کارگیری توان دانش‌بنیان در صنایع	لیزینگ فناوری، پیوند شرکت‌ها با صنایع صادرات‌محور	ملی
پشتیبانی و تسهیل صادرات	۱۷- حمایت از افزایش مقیاس	ایجاد کنسرسيوم‌های صادراتی، خوشه‌سازی، پارک‌های صنعتی مرزی	استانی
پشتیبانی و تسهیل صادرات	۱۸- اصلاح سیاست‌های ممنوعیت صادرات	کمیته ارزیابی پیشینی، پیش‌اعلام زمان‌بندی، اثرسنجی و جبران خسارت	ملی
پشتیبانی و تسهیل صادرات	۲۰- تسهیل ورود موقت مواد اولیه	سامانه یکپارچه درخواست/پیگیری، کاهش زمان رسیدگی	ملی
پشتیبانی و تسهیل صادرات	۲۱- بازنگری رویکرد صادرات به افغانستان	انتقال بخشی از تکمیل به افغانستان، تولید مشترک، صادرات ماشین‌آلات و خدمات فنی، توافقات دوجانبه	استانی-ملی
پشتیبانی و تسهیل صادرات	۲۲- تعدیل سیاست‌های صندوق ضمانت در بازارهای پرریسک	پوشش‌های متناسب با ریسک، استقرار نماینده صندوق در اتاق استان	ملی
پشتیبانی و تسهیل صادرات	۲۳- بازگشت به سیستم بیمه سبز	مذاکره برای بازگشت؛ در کوتاه‌مدت توافقات دوجانبه منطقه‌ای	ملی

جدول پیشنهادات سیاستی برای بهبود صادرات استان خراسان رضوی

بخش	پیشنهادهای	زیر بخش پیشنهاد	حیطه تصمیم‌گیری / اجرایی
پشتیبانی و تسهیل صادرات	۲۴- گسترش اختیار معامله کالا	توسعه قراردادهای اختیار روی مس، فولاد، پتروشیمی، فرآورده‌ها	ملی
پشتیبانی و تسهیل صادرات	۲۵- استفاده از ظرفیت دانش‌بنیان و بازار بهینه‌سازی انرژی	ورود شرکت‌های استان به بازار صرفه‌جویی انرژی/محیط‌زیست	استانی-ملی
پشتیبانی و تسهیل صادرات	۲۶- سرمایه‌گذاری دانش‌بنیان در آزمایشگاه‌های صادرات‌محور	ساخت/تجهیز آزمایشگاه در پارک علم و فناوری فردوسی (BOT)	استانی
پشتیبانی و تسهیل صادرات	۲۷- حمایت از صادرات خدمات فنی و مهندسی	تسهیل صدور ضمانت‌نامه، کنسرسیوم تخصصی، سازوکار حل اختلاف	ملی-استانی
دیپلماسی اقتصادی و توسعه بازارهای صادراتی	۲۸- تقویت دیپلماسی اقتصادی و توسعه بازار	بانک اطلاعاتی تجاری، نشست‌های مشترک، مرکز تحقیقات بازار، حضور نمایشگاهی، گلوگاه‌شناسی	استانی-ملی
دیپلماسی اقتصادی و توسعه بازارهای صادراتی	۲۹- ایجاد اتاق B2B در گمرکات مرزی	اتاق B2B لطف‌آباد و تعمیم به دوغانرون	استانی
فرآیندهای گمرکی و مالیاتی	۳۰- تسریع استرداد VAT صادراتی	استرداد فوری؛ تفکیک فرآیند VAT از مالیات عملکرد	ملی-استانی

بخش	پیشنهادهای	زیر بخش پیشنهاد	حیطه تصمیم‌گیری/اجرایی
فرآیندهای گمرکی و مالیاتی	۳۱-نوسازی سخت‌افزار/نرم‌افزار گمرکی	اسکنر X-Ray ، بهبود و تجهیزات	ملی-استانی
فرآیندهای گمرکی و مالیاتی	۳۲- به‌روزرسانی نرخ‌های پایه گمرکی	انطباق مستمر با قیمت واقعی بازار جهانی/داخلی	ملی
فرآیندهای گمرکی و مالیاتی	۳۳- هماهنگ‌سازی استانداردهای کیفی منطقه‌ای	تطبیق با اوراسیا، پذیرش برند حلال، توافق پذیرش متقابل با ترکیه/عراق/پاکستان	ملی
فرآیندهای گمرکی و مالیاتی	۳۴- تمرکز بر موانع غیرتعرفه‌ای در توافقات	فهرست‌برداری و کاهش موانع غیرتعرفه‌ای (استاندارد، رویه، قرنطینه، حمل)	ملی
ایجاد زیرساخت‌های تجاری و نمایشگاه‌ها	۳۵- تشکیل کارگروه‌های صادراتی استان	برای بازارهایی بدون اتاق مشترک فعال (طبق آیین‌نامه پیوست ۲)	استانی
ایجاد زیرساخت‌های تجاری و نمایشگاه‌ها	۳۶- ایجاد مرکز تجاری خراسان رضوی در ۱۱ بازار هدف	طبق آیین‌نامه پیوست ۳ طرح پژوهشی	ملی-استانی
ایجاد زیرساخت‌های تجاری و نمایشگاه‌ها	۳۷- ایجاد مرکز تحلیل داده‌های تجاری	پایگاه داده صادرات/واردات، هوش بازار، داشبورد EPI	استانی

جدول پیشنهادات سیاستی برای بهبود صادرات استان خراسان رضوی

بخش	پیشنهادهات	زیر بخش پیشنهاد	حیطه تصمیم‌گیری/اجرایی
ایجاد زیرساخت‌های تجاری و نمایشگاه‌ها	۳۸- نمایشگاه دائمی محصولات استان در بازارهای هدف	طبق دستورالعمل پیوست ۴ طرح پژوهشی	ملی-استانی
ایجاد زیرساخت‌های تجاری و نمایشگاه‌ها	۳۹- میزبانی هدفمند هیأت‌های تجاری	بر اساس پروتکل پیوست ۵ طرح پژوهشی	استانی
ایجاد زیرساخت‌های تجاری و نمایشگاه‌ها	۴۰- حضور مؤثرتر بخش خصوصی در اتاق‌های مشترک	تصدی نقش‌های کلیدی با کشورهای آسیای میانه- اوراسیا-جنوب خلیج فارس	ملی-استانی

منابع و مآخذ: طرح پژوهشی برنامه توسعه صادرات خراسان رضوی

سند توسعه صادرات استان خراسان رضوی

دستیابی به توسعه صادرات استان خراسان رضوی نیازمند همکاری مؤثر و متقابل میان بخش‌های دولتی و خصوصی است. در این راستا، توسعه بازارهای هدف به عنوان یکی از ارکان کلیدی موفقیت صادراتی استان اهمیت ویژه‌ای دارد. بدین منظور از یک سو، ظرفیت‌های موجود در بازارهای سنتی شامل افغانستان، ترکمنستان، عراق، تاجیکستان و ازبکستان باید تقویت شوند و از سوی دیگر، بازارهای جدید مانند قرقیزستان، قزاقستان، پاکستان، هند، روسیه و چین باید مورد توجه و برنامه‌ریزی ویژه قرار گیرند. تنوع در بازارهای هدف، به کاهش ریسک‌ها و افزایش ثبات صادرات استان کمک خواهد کرد.

برای هر یک از این بازارها، بهره‌گیری از استراتژی‌های صادراتی مناسب ضروری است. این استراتژی‌ها شامل نفوذ در بازارهای جدید، گسترش بازارهای موجود، حفظ بازارهای هدف کنونی و تداوم وضع موجود می‌شود. تحقق توسعه صادرات در شرایط فعلی، به‌ویژه در دوران تحریم و تنوع بازارها، نیازمند پیاده‌سازی مجموعه‌ای از الزامات اجرایی است. این اقدامات باید شامل تسهیل فرآیندهای گمرکی، نوسازی ناوگان حمل‌ونقل جاده‌ای و ریلی، بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل و ایجاد شبکه‌های لجستیکی استاندارد برای کاهش هزینه‌ها و تسهیل در صادرات باشد. همچنین، توسعه نظام ارزی تک‌نرخی و لغو آیین‌نامه‌های پیچیده ارزی، از جمله رفع تعهد ارزی، از الزامات اساسی برای تسهیل مبادلات مالی بین‌المللی است.

در این راستا، تقویت زیرساخت‌های دیجیتال و فناوری‌های نوین، همچون استفاده از رمز ارزها برای تسهیل انتقال ارز، و تقویت دیپلماسی اقتصادی برای مذاکره و همکاری با بازارهای جهانی باید به صورت جدی پیگیری شود. پذیرش الزامات FATF و گسترش ابزارهای بیمه‌ای، به کاهش ریسک‌های اقتصادی و مالی در بازارهای پرریسک کمک کرده و موجب بهبود وضعیت صادرات خواهد شد.

برای توسعه صادرات محصولات دانش‌بنیان و صنایع صادرات‌محور، باید از توان علمی و فناوری استان بهره‌برداری شود. استفاده از شرکت‌های دانش‌بنیان برای ارتقای فناوری‌های مورد نیاز در صنایع صادراتی و حمایت از واحدهای تولیدی برای افزایش مقیاس و ظرفیت تولید، از دیگر الزامات مهم در مسیر توسعه صادرات است. علاوه بر این، باید به حمایت از صادرات خدمات فنی و مهندسی و توسعه مراکز تجاری در بازارهای هدف توجه ویژه‌ای داشت. ایجاد مراکز تجاری در بازارهای هدف و برگزاری نمایشگاه‌های دائمی محصولات استان، فرصتی برای نمایش توانمندی‌های تولیدی و صادراتی استان فراهم خواهد کرد و موجب افزایش قدرت رقابتی استان در بازارهای جهانی خواهد شد.

در نهایت، برای تحقق سناریوی صادراتی مطلوب استان، بهینه‌سازی نظام‌های ارزی و گمرکی، و همچنین برنامه‌ریزی مشترک دولت و بخش خصوصی با توجه به نیازهای واقعی بازارهای هدف، ضروری است. بهبود زیرساخت‌ها و تقویت دیپلماسی اقتصادی، به‌ویژه در بازارهای پرریسک، باید در دستور کار هر دو بخش قرار گیرد تا صادرات استان در مسیر توسعه پایدار قرار گیرد و جایگاه استان در بازارهای جهانی تقویت شود.

پیوست

جدول ۵-۱ طرح) پتانسیل صادرات استان در کالاهای مزیت‌دار صادراتی

کد HS	نام محصول	میانگین ۱۰ ساله صادرات بالفعل استان (میلیون دلار)	پتانسیل صادرات استان (میلیون دلار)	ظرفیت افزایش صادرات استان (میلیون دلار)
۹۱۰۲۰	زعفران	۲۱۲.۶۰	۳۵۱.۸۶	۱۳۹.۲۶
۸۰۲۵۲	پسته تازه یا خشک، پوست کنده	۱۸.۸۱	۳۱.۱۳	۱۲.۳۲
۸۰۲۵۱	پسته تازه یا خشک، با پوست	۶۹.۵۱	۱۱۵.۰۴	۴۵.۵۳
۸۰۸۱۰	سیب تازه	۵۰.۷۸	۸۴.۰۴	۳۳.۲۶
۷۲۱۴۲۰	میله ها از آهن یا فولاد غیر آلیاژی، با تورفتگی، دنده، بیشه یا سایر تغییر شکل ها...	۴۵.۲۶	۷۴.۹۱	۲۹.۶۵
۵۷۰۲۹۲	فرش ها و سایر پوشش های کف، از مواد نساجی دست ساز، بافته شده	۵۹.۴۸	۹۸.۴۴	۳۸.۹۶
۷۰۱۹۰	سیب زمینی تازه یا خنک (به استثنای دانه)	۳۵.۷۹	۵۹.۲۲	۲۳.۴۴
۲۰۰۲۹۰	گوجه فرنگی، تهیه یا نگهداری شده غیر از سرکه یا اسید استیک (به استثنای کامل یا ...	۳۰.۳۴	۵۰.۲۲	۱۹.۸۸
۱۷۰۴۹۰	شیرینی های شکری بدون کاکائو، از جمله شکلات سفید (به استثنای آدامس)	۲۲.۴۰	۳۷.۰۷	۱۴.۶۷
۶۹۰۷۴۰	سرامیک های تکمیلی (به استثنای نسوز)	۴.۸۰	۷.۹۵	۳.۱۵
۸۰۴۱۰	خرمای تازه یا خشک	۲۰.۹۸	۳۴.۷۲	۱۳.۷۴
۲۵۲۳۲۹	سیمان پرتلند (به استثنای سفید، اعم از رنگ مصنوعی یا غیر مصنوعی)	۲۳.۹۸	۳۹.۶۹	۱۵.۷۱
۶۹۰۷۲۲	پرچم ها و سنگ فرش های سرامیکی، کاشی های اجاقی یا دیواری با ضریب جذب آب بر حسب وزن ...	۱۰.۸۵	۱۷.۹۶	۷.۱۱
۲۱۰۲۱۰	مخمرهای فعال	۱۶.۵۳	۲۷.۳۵	۱۰.۸۲
۸۵۴۴۶۰	هادی های الکتریکی، برای ولتاژ < ۱۰۰۰ ولت، عایق	۱۵.۷۹	۲۶.۱۳	۱۰.۳۴

۱۲.۱۱	۳۰.۶۰	۱۸.۴۹	نان، شیرینی، کیک، بیسکویت و سایر اقلام نانوائی، اعم از اینکه حاوی یا بدون کاکائو باشد	۱۹۰۵۹۰
۱۳.۲۴	۳۳.۴۴	۲۰.۲۱	مصنوعات پلاستیکی و مصنوعات از سایر مواد مشمول شماره ۳۹۰۱ تا ۳۹۱۴ (به استثنای ...	۳۹۲۶۹۰
۱۳.۴۱	۳۳.۸۹	۲۰.۴۷	گوئی و کیسه، از جمله. مخروط، از پلیمرهای اتیلن	۳۹۲۳۲۱
۱۴.۹۱	۳۷.۶۶	۲۲.۷۶	پلی اتیلن با وزن مخصوص کمتر از ۰.۹۴، در اشکال اولیه	۳۹۰۱۱۰
۱۳.۳۶	۳۳.۷۴	۲۰.۳۹	رنگ و لاک از جمله میناها و لاک‌ها، روی پلیمرهای مصنوعی یا شیمیایی ...	۳۲۰۸۹۰
۱.۷۸	۴.۵۰	۲.۷۲	پرچم‌ها و سنگ فرش‌های سرامیکی، کاشی‌های اجاقی یا دیواری با ضریب جذب آب بر حسب وزن ...	۶۹۰۷۲۳
۲.۸۲	۷.۱۳	۴.۳۱	آماده سازی سطح فعال، آماده سازی شستشو، آماده سازی کمکی شستشو و تمیز کردن ...	۳۴۰۲۲۰
۹.۴۶	۲۳.۹۱	۱۴.۴۵	صفحات، ورق، فیلم، فویل و نوار، از پلیمرهای غیر سلولی اتیلن، تقویت نشده، ...	۳۹۲۰۱۰
۵.۴۶	۱۳.۸۰	۸.۳۴	قرابه، بطری، فلاسک و اقلام مشابه برای حمل و نقل یا بسته بندی کالا، از ...	۳۹۲۳۳۰
۸.۱۰	۲۰.۴۸	۱۲.۳۷	ظروف شیشه ای برای مصارف میز یا آشپزخانه (به استثنای شیشه هایی که دارای ضریب انبساط خطی ...	۷۰۱۳۴۹
۷.۰۳	۱۷.۷۵	۱۰.۷۳	بیسکویت شیرین	۱۹۰۵۳۱
۷.۹۸	۲۰.۱۶	۱۲.۱۸	فروکروم، حاوی وزنی بیش از ۴ درصد کربن	۷۲۰۲۴۱
۷.۱۴	۱۸.۰۴	۱۰.۹۰	پیه گاو، گوسفند یا بز (به استثنای روغن و اولئوسترارین)	۱۵۰۲۱۰
۳.۹۶	۹.۹۹	۶.۰۴	کیوی تازه	۸۱۰۵۰
۱۰.۶۴	۲۶.۸۸	۱۶.۲۴	شیر و خامه با محتوای چربی بیش از ۱۰ درصد، بدون غلیظ و بدون قند افزوده ...	۴۰۱۵۰
۷.۸۹	۱۹.۹۴	۱۲.۰۵	مصنوعات آهن یا فولاد (به استثنای اشیاء ریختگی یا اشیاء از مفتول آهن یا فولاد)	۷۲۲۶۹۰

۶۰۳۳۹	کاپشن و کت و بلیز مردانه یا پسرانه از مواد نساجی (به استثنای پشم، موی ظریف حیوانات، ...	۹.۶۰	۱۵.۸۸	۶.۲۹
۸۵۴۴۴۹	هادی های الکتریکی، برای ولتاژ >= ۱۰۰۰ ولت، عایق، بدون اتصال دهنده	۱۲.۱۲	۲۰.۰۵	۷.۹۴
۶۳۰۵۳۳	گونی و کیسه، برای بسته بندی کالاها، از پلی اتیلن یا نوار پلی پروپیلن یا مانند آن...	۱۳.۴۸	۲۲.۳۲	۸.۸۳
۳۹۰۳۱۹	پلی استایرن، در اشکال اولیه (به استثنای قابل گسترش)	۱۰.۵۶	۱۷.۴۷	۶.۹۱
۸۴۷۹۶۰	کولرهای هوای تبخیری	۶.۸۲	۱۱.۲۹	۴.۴۷
۸۵۴۴۱۱	سیم سیم پیچ برای مصارف الکتریکی، از مس، عایق	۱۱.۶۵	۱۹.۲۸	۷.۶۳
۲۰۰۵۲۰	سیب زمینی، تهیه یا نگهداری شده به غیر از سرکه یا اسید استیک (به استثنای منجمد)	۶.۳۰	۱۰.۴۳	۴.۱۳
۳۹۲۴۹۰	اقلام خانگی و لوازم توالت از پلاستیک (به استثنای ظروف غذاخوری، آشپزخانه، حمام، ...	۶.۸۶	۱۱.۳۶	۴.۴۹
۴۰۲۱۰	شیر و خامه به شکل جامد، با محتوای چربی وزنی کمتر از ۱.۵٪	۱۳.۳۰	۲۲.۰۱	۸.۷۱
۳۹۱۹۹۰	صفحات خود چسب، ورق، فیلم، فویل، نوار و سایر اشکال مسطح، از پلاستیک، خواه ...	۱۰.۲۲	۱۶.۹۱	۶.۶۹
۳۹۱۷۲۱	لوله ها و شیلنگ های سفت و سخت از پلیمرهای اتیلن	۹.۳۹	۱۵.۵۵	۶.۱۵
۷۲۱۶۳۱	مقاطع U از آهن یا فولاد غیر آلیاژی که بیشتر از نورد گرم، کشش گرم یا اکستروژن گرم کار نشده است، ...	۳.۹۴	۶.۵۳	۲.۵۸
۴۰۳۹۰	دوغ، شیر و خامه دلمه، کبیر و سایر شیرها و خامه های تخمیری یا اسیدی، ...	۹.۰۹	۱۵.۰۴	۵.۹۵
۴۰۷۲۱	تخم مرغ تازه پرندگان اهلی، در پوسته (به استثنای لقاح برای جوجه کشی)	۲۱.۸۶	۳۶.۱۸	۱۴.۳۲
۳۴۰۱۱۱	صابون و محصولات و فرآورده های فعال سطحی ارگانیک به شکل میله، کیک، قالب گیری ...	۹.۳۴	۱۵.۴۷	۶.۱۲

۷۰۲۰۰	گوجه فرنگی تازه یا سرد شده	۶.۴۸	۱۰.۷۲	۴.۲۴
۷۲۱۳۱۰	میله ها، نورد گرم، در کلاف های نامنظم از آهن یا فولاد غیر آلیاژی، با تورفتگی، ...	۸.۴۲	۱۳.۹۴	۵.۵۲
۴۸۱۹۱۰	کارتن و جعبه، از کاغذ راه راه یا مقوا	۶.۵۹	۱۰.۹۰	۴.۳۱
۵۷۰۴۹۰	فرش ها و سایر پوشش های کف، از نمد، بدون پرز و یا گله، اعم از ساخته شده یا ساخته نشده (به استثنای ...	۸.۸۸	۱۴.۷۰	۵.۸۲
۸۰۶۲۰	انگور خشک	۴.۴۳	۷.۳۳	۲.۹۰
۵۷۰۲۹۹	«فرش‌ها و سایر پوشش‌های کف، از مواد نساجی گیاهی یا موی درشت حیوانات، بافته شده، ...	۷.۲۹	۱۲.۰۶	۴.۷۷
۶۳۰۱۹۰	پتو و فرش مسافرتی از مواد نساجی (به استثنای پشم یا موی ظریف حیوانات، پنبه ...	۳.۹۶	۶.۵۶	۲.۶۰
۳۹۲۴۱۰	ظروف غذاخوری و آشپزخانه، از پلاستیک	۶.۵۸	۱۰.۹۰	۴.۳۱
۴۴۱۱۱۴	تخته فیبر با چگالی متوسط "MDF" از چوب، با ضخامت < ۹ میلی متر	۳.۶۵	۶.۰۴	۲.۳۹
۴۰۲۲۱	شیر و خامه به شکل جامد، با محتوای چربی وزنی بیش از ۱.۵٪، شیرین نشده	۷.۳۵	۱۲.۱۶	۴.۸۱
۱۹۰۲۱۹	ماکارونی نیخته، پر نشده یا به شکل دیگری تهیه نشده، بدون تخم مرغ	۶.۶۸	۱۱.۰۶	۴.۳۸
۸۰۵۱۰	پرتقال تازه یا خشک	۵.۰۵	۸.۳۵	۳.۳۱
۳۴۰۱۲۰	صابون به شکل پولک، گرانول، پودر، خمیر یا در محلول آبی	۵.۳۷	۸.۸۹	۳.۵۲
۸۵۴۴۲۰	کابل کواکسیال و دیگر هادی های الکتریکی کواکسیال، عایق بندی شده	۷.۳۰	۱۲.۰۸	۴.۷۸
۶۴۰۲۹۹	کفش هایی با کف بیرونی و رویه از لاستیک یا پلاستیک (به استثنای پوشش مچ پا یا ...	۴.۵۳	۷.۴۹	۲.۹۷
۴۴۱۰۱۱	تخته خرده چوب، خواه آگلومره شده با رزین یا سایر مواد آلی پیوند دهنده ...	۲.۶۵	۴.۳۸	۱.۷۳
۳۵۰۶۱۰	محصولات مناسب برای استفاده به عنوان چسب برای فروش خرده فروشی	۶.۶۲	۱۰.۹۵	۴.۳۳

۶۸۰۷۱۰	اقلام آسفالتی یا مواد مشابه، مانند قیر نفتی یا قطران زغال سنگ، به صورت رول	۶۰۷	۱۰۰۴	۳۰۹۷
۱۹۰۵۳۲	وافل و ویفر	۴۰۲	۶۶۶	۲۶۴
۳۹۲۰۲۰	صفحات، ورق، فیلم، فویل و نوار، از پلیمرهای غیر سلولی اتیلن، تقویت نشده، ...	۴۰۹۴	۸۰۱۸	۳۰۲۴
۳۹۰۱۲۰	پلی اتیلن با وزن مخصوص ≥ 0.94 در اشکال اولیه	۴۰۷۶	۷۰۸۹	۳۰۱۲
۸۰۷۱۱	هندوانه تازه	۱۰۶۲	۲۰۶۸	۱۰۰۶
۵۵۰۹۳۲	چندین نخ «تاشده» یا کابلی حاوی ≥ 85 درصد الیاف اصلی اکریلیک یا مداکریلیک توسط ...	۵۰۷۰	۹۰۴۴	۳۰۷۴
۱۸۰۶۹۰	شکلات و سایر فرآورده های حاوی کاکائو در ظروف یا بسته بندی های فوری $\geq$...	۴۰۷۱	۷۰۷۹	۳۰۰۸
۳۳۰۵۱۰	شامپوها	۵۰۴۴	۹۰۰۱	۳۰۵۷
۵۵۰۱۲۰	بکسل رشته طبق تبصره ۱ تا فصل ۵۵ از پلی استرها	۵۰۲۰	۸۰۶۰	۳۰۴۱
۵۷۰۵۰۰	فرش ها و سایر پوشش های کف نساجی، اعم از ساخته شده یا نشده (به استثنای گرده دار، بافته شده...	۴۰۶۵	۷۰۷۰	۳۰۰۵
۵۵۰۳۲۰	الیاف منگنه از پلی استرها که برای ریسندگی کاسه نشده، شانه شده یا فرآوری نشده اند	۴۰۷۶	۷۰۸۸	۳۰۱۲
۴۸۰۵۲۴	تست لاینر تخته آستری بازیافتی، بدون روکش، در رول هایی با عرض < 36 سانتی متر یا مربع یا ...	۲۰۴۲	۴۰۰۱	۱۰۵۹
۷۰۳۱۰	پیاز و موسیر تازه یا سرد شده	۴۰۶۲	۷۰۶۵	۳۰۰۳
۸۰۴۲۰	انجیر تازه یا خشک	۴۰۳۹	۷۰۲۷	۲۰۸۸
۷۲۱۰۴۹	محصولات نورد تخت از آهن یا فولاد غیر آلیاژی، با عرض ≥ 600 میلی متر، نورد گرم یا نورد سرد...	۳۰۶۷	۶۰۰۸	۲۰۴۱
۷۲۰۶۱۰	شمش، از آهن و فولاد غیر آلیاژی (به استثنای شمش قراضه ذوب شده، محصولات ریخته گری پیوسته، ...	۱۰۰۰	۱۶۰۵۶	۶۰۵۵

۲۰۷۹۹	مربا، ژله، مارمالاد، پوره یا خمیر میوه، به دست آمده از پخت و پز، اعم از اینکه حاوی یا غیر...	۴.۳۷	۷.۲۴	۲.۸۷
۸۴۷۴۲۰	ماشین آلات خرد کردن یا سنگ زنی برای مواد معدنی جامد	۵.۱۵	۸.۵۳	۳.۳۷
۷۲۱۶۲۱	مقاطع L از آهن یا فولاد غیر آلیاژی که بیشتر از نورد گرم، کشش گرم یا اکستروژن نشده کار نشده است، ...	۴.۲۸	۷.۰۸	۲.۸۰
۷۲۱۳۹۱	میله‌ها، نورد گرم، در کلاف‌های پیچیده شده نامنظم، از آهن یا فولاد غیر آلیاژی، از مدور...	۲.۳۳	۳.۸۵	۱.۵۲
۳۹۲۳۵۰	درپوش‌ها، درب‌ها و سایر بسته‌ها، از پلاستیک	۴.۰۹	۶.۷۷	۲.۶۸
۳۵۰۶۹۹	چسب، آماده، و سایر چسب‌های آماده	۴.۵۰	۷.۴۵	۲.۹۵
۷۰۰۵۲۹	شیشه‌های شناور و سطحی زمین و شیشه صیقلی، به صورت ورقه‌ای، اما کار نشده (به استثنای ...)	۳.۳۸	۵.۶۰	۲.۲۲
۶۴۰۲۲۰	کفش‌هایی با زیره بیرونی و رویه از لاستیک یا پلاستیک، با تسمه یا بند بالا مونتاژ شده ...	۴.۲۵	۷.۰۴	۲.۷۹
۶۸۰۹۱۹	تخته‌ها، ورق‌ها، پانل‌ها، کاشی‌ها و اجناس مشابه، از گچ یا ترکیبات بر پایه گچ...	۳.۱۶	۵.۲۳	۲.۰۷
۵۶۰۷۴۱	ریسمان بایندر یا بیلر، از پلی اتیلن یا پلی پروپیلن	۳.۳۸	۵.۵۹	۲.۲۱
۶۴۰۴۱۱	کفش ورزشی، از جمله کفش تنیس، کفش بسکتبال، کفش بدنسازی، کفش ورزشی و مانند آن، ...	۲.۸۰	۴.۶۴	۱.۸۴
۹۰۲۴۰	چای سیاه تخمیر شده و چای نیمه تخمیر شده، چه طعم دار یا بدون طعم، در بسته بندی‌های فوری ...	۳.۰۶	۵.۰۶	۲.۰۰
۹۰۹۳۱	دانه‌های زیره، نه له شده و نه آسیاب شده	۱.۴۹	۲.۴۶	۰.۹۸
۲۰۰۷۱۰	فرآورده‌های هموژن مربا، ژله، مارمالاد، پوره میوه یا آجیل و خمیر آجیل، ...	۱.۷۷	۲.۹۳	۱.۱۶

۲۰۹۱	۷۰۳۵	۴۰۴۴	شکر نیشکر یا چغندر و ساکارز شیمیایی خالص، به شکل جامد (به استثنای نیشکر و قند چغندر ...	۱۷۰۱۹۹
۲۰۶۳	۶۰۶۶	۴۰۰۲	رنگ ها و لاک ها، از جمله مینا و لاک بر پایه پلیمرهای اکریلیک یا وینیل، پراکنده ...	۳۲۰۹۱۰
۲۰۰۵	۵۰۱۹	۳۰۱۴	ظروف غذاخوری و آشپزخانه، چینی (به استثنای اجناس زینتی، گلدان، کوزه، ...	۶۹۱۱۱۰
۲۰۴۳	۶۰۱۴	۳۰۷۱	سوئیچ های ولتاژ => ۱۰۰۰ ولت (به استثنای رله ها و قطع کننده های مدار اتوماتیک)	۸۵۳۶۵۰
۱۰۸۸	۴۰۷۶	۲۰۸۸	سیم سیم پیچ برای مصارف الکتریکی، از موادی غیر از مس، عایق شده	۸۵۴۴۱۹
۲۰۴۴	۶۰۱۵	۳۰۷۲	لوله ها و شیلنگ های انعطاف پذیر از پلاستیک، تقویت شده یا ترکیب شده با مواد دیگر...	۳۹۱۷۳۹
۱۰۴۴	۳۰۶۴	۲۰۲۰	مقاطع I از آهن یا فولاد غیر آلیاژی که بیشتر از نورد گرم، کشش گرم یا اکستروژن گرم کار نشده است، ...	۷۲۱۶۳۲
۲۰۳۷	۶۰۰۰	۳۰۶۳	لوبیا پوسته شده "spp., Vigna Phaseolus spp"، تهیه یا نگهداری شده به غیر از سرکه ...	۲۰۰۵۵۱
۱۰۹۲	۴۰۸۶	۲۰۹۴	میز، آشپزخانه یا سایر اقلام خانگی و قطعات آن، و آبکش قابلمه و آبستنگی...	۷۶۱۵۱۰
۲۰۱۲	۵۰۳۴	۳۰۲۳	نخ رشته ای مصنوعی بافت دار از پلی پروپیلن (به استثنای نخ دوخت و نخ ...	۵۴۰۲۳۴
۱۰۷۲	۴۰۳۵	۲۰۶۳	صفحات، ورق ها، فیلم، فویل و نوار، از پلاستیک، تقویت شده، چند لایه، تکیه گاه یا مشابه ...	۳۹۲۱۹۰
۱۰۹۲	۴۰۸۵	۲۰۹۳	میوه و سایر قسمت های خوراکی گیاهان، تهیه شده یا نگهداری شده، اعم از اینکه حاوی یا بدون افزودن ...	۲۰۰۸۹۹
۱۰۹۲	۴۰۸۶	۲۰۹۴	آلو خشک شده	۸۱۳۲۰
۱۰۷۷	۴۰۴۶	۲۰۷۰	رزین های اوره و رزین های تیوریا، در اشکال اولیه	۳۹۰۹۱۰

۷۰۹۶۰	میوه های تازه یا سرد شده از جنس Pimenta یا Capsicum	۱.۴۸	۲.۴۵	۰.۹۷
۲۰۷۱۲	پرندگان یخ زده از گونه Gallus domesticus، تکه تکه نشده اند	۴.۴۵	۷.۳۶	۲.۹۱
۷۳۰۶۶۱	لوله ها و پروفیل های توخالی، جوش داده شده، با مقطع مربع یا مستطیل، از آهن ...	۱.۷۰	۲.۸۱	۱.۱۱
۸۴۱۸۲۱	یخچال های خانگی از نوع تراکمی	۳.۲۳	۵.۳۴	۲.۱۱
۶۹۱۰۱۰	سینک سرامیکی، سینک ظرفشویی، پایه دستشویی، حمام، بید، تابه کمد آب، فلاشینگ ...	۲.۸۳	۴.۶۸	۱.۸۵
۴۰۱۴۹۰	محصولات بهداشتی یا دارویی، از جمله. پستانک، از لاستیک ولکانیزه (به استثنای لاستیک سخت)، ...	۳.۱۶	۵.۲۳	۲.۰۷
۸۱۰۹۰	تمر هندی تازه، سیب بادام هندی، جک فروت، لیچی، آلو ساپودیلو، میوه شور، کارامبول، ...	۲.۶۲	۴.۳۳	۱.۷۱
۸۰۵۲۱	نارنگی تازه یا خشک از جمله نارنگی و ساتسوما (به استثنای کلمنتین)	۲.۵۳	۴.۱۹	۱.۶۶
۸۰۹۳۰	هلو تازه، از جمله شلیل	۱.۱۱	۱.۸۴	۰.۷۳
۲۸۳۶۳۰	سدیم هیدروژن کربنات، بی کربنات سدیم	۱.۸۱	۳.۰۰	۱.۱۹
۳۹۲۳۹۰	اقلام حمل و نقل یا بسته بندی کالاها، از پلاستیک (به استثنای جعبه، ...	۲.۵۴	۴.۲۱	۱.۶۶
۲۵۲۳۲۱	سیمان پرتلند سفید، خواه به رنگ مصنوعی باشد یا نه	۲.۹۱	۴.۸۱	۱.۹۰
۳۹۲۳۲۹	گونی و کیسه، از جمله. مخروط های پلاستیکی (به استثنای پلیمرهای اتیلن)	۲.۴۷	۴.۰۹	۱.۶۲
۲۰۰۵۵۹	لوبیا بدون پوست "Vigna spp., Phaseolus spp."، تهیه یا نگهداری شده به غیر از سرکه ...	۲.۵۲	۴.۱۸	۱.۶۵
۲۰۰۸۱۹	آجیل و سایر دانه ها، از جمله. مخلوط ها، آماده یا نگهداری شده (به استثنای آماده یا نگهداری شده ...	۱.۸۲	۳.۰۰	۱.۱۹
۳۹۱۷۲۹	لوله ها و شیلنگ های سخت از پلاستیک (به استثنای پلیمرهای اتیلن، پروپیلن ...	۲.۴۴	۴.۰۴	۱.۶۰

۴۰۳۱۰	ماست، اعم از طعم دار یا بدون شکر و یا سایر مواد شیرین کننده، میوه ها و ...	۲۶۶	۴۴۰	۱۷۴
۷۳۰۸۳۰	درها، پنجره ها و چارچوب آنها و آستانه درها از آهن یا فولاد	۱۶۹	۲۷۹	۱۱۱
۶۸۰۲۹۳	گرانیت، به هر شکل، صیقل داده شده، تزئین شده یا کار شده (به استثنای کاشی، مکعب و موارد مشابه ...	۱۲۷	۲۱۱	۰۸۳
۶۸۰۳۰۰	تخته سنگ کار شده و محصولات از تخته سنگ یا تخته سنگ آگلومره (به استثنای گرانول های تخته سنگ، خرده ...	۲۳۱	۳۸۲	۱۵۱
۲۱۰۱۱۲	فرآورده هایی با پایه عصاره، اسانس یا کنسانتره قهوه یا با پایه ...	۱۳۳	۲۲۱	۰۸۷
۳۲۰۸۱۰	رنگ ها و لاک ها، از جمله، مینا و لاک بر پایه پلی استر، پراکنده یا حل شده ...	۲۳۴	۳۸۸	۱۵۳
۳۹۲۰۹۹	صفحات، ورق، فیلم، فویل و نوار، از پلاستیک غیر سلولی، نسوز، تقویت نشده، چند لایه، ...	۲۰۹	۳۴۷	۱۳۷
۴۱۰۵۱۰	پوست گوسفند یا بره، در حالت مرطوب، شامل آبی مرطوب "دباغی شده، بدون پشم روی، خواه ...	۱۹۷	۳۲۶	۱۲۹
۱۱۰۱۰۰	آرد گندم یا مزلین	۱۴۳	۲۳۷	۰۹۴
۱۶۰۴۱۴	تن ماهی آماده یا کنسرو شده، اسکاپ جک و بونیتو اقیانوس اطلس، کامل یا تکه تکه (به استثنای چرخ کرده)	۱۵۸	۲۶۱	۱۰۳
۵۱۰۵۳۹	"موی ریز حیوانات، کارد یا شانه شده (به استثنای پشم و موی بز "ترمه" کشمیر)	۱۶۲	۲۶۷	۱۰۶
۶۱۱۴۹۰	پوشاک ویژه برای مصارف حرفه ای، ورزشی یا موارد دیگر، نساجی، ...	۱۹۴	۳۲۱	۱۲۷
۳۲۱۳۹۰	رنگ های هنرمندان یا تابلوی نقاشی، رنگ های سرگرمی و ...	۱۶۰	۲۶۵	۱۰۵
۸۴۷۹۱۰	ماشین آلات برای کارهای عمومی، ساختمان یا مانند آن	۲۰۹	۳۴۶	۱۳۷
۷۰۰۵۱۰	شیشه فلوت و شیشه سطحی زمینی یا صیقلی، به صورت ورقه ای، دارای جاذب، بازتابنده ...	۱۲۷	۲۱۰	۰۸۳

۷۶۰۷۱۱	فویل آلومینیومی، بدون پستی، نورد شده اما بیشتر کار نشده، به ضخامت ≥ ۰.۲ میلی متر (به استثنای ...)	۲.۲۲	۳.۶۸	۱.۴۶
۷۳۲۱۱۱	لوازم پخت، سرخ کردن، کباب کردن و پخت و پز و بشقاب گرم کن، برای مصارف خانگی، از ...	۱.۹۶	۳.۲۴	۱.۲۸
۳۲۰۸۲۰	رنگ ها و لاک ها، از جمله مینا و لاک پر پایه پلیمرهای اکریلیک یا وینیل، پراکنده ...	۱.۳۲	۲.۱۹	۰.۸۷
۴۰۴۹۰	فرآورده های متشکل از ترکیبات طبیعی شیر، اعم از شیرین شده یا غیر شیرین	۱.۶۵	۲.۷۳	۱.۰۸
۲۸۱۵۱۱	سدیم هیدروکسید "سود سوزآور" جامد	۲.۱۴	۳.۵۴	۱.۴۰
۲۰۰۵۴۰	نخود فرنگی «Pisum Sativum»، تهیه یا نگهداری شده غیر از سرکه یا اسید استیک (به استثنای ...)	۱.۶۳	۲.۷۰	۱.۰۷
۳۹۲۱۱۳	صفحات، ورق ها، فیلم ها، فویل ها و نوارها، از پلی یورتان های سلولی، کار نشده یا صرفاً روی سطح ...	۱.۹۴	۳.۲۱	۱.۲۷
۶۸۰۲۲۳	گرانیت و اقلام آن، به سادگی برش یا اره، با سطح صاف یا یکنواخت (به استثنای ...)	۱.۸۵	۳.۰۶	۱.۲۱
۲۰۰۹۸۹	آب میوه یا سبزی، تخمیر نشده، اعم از اینکه حاوی شکر اضافه شده یا سایر شیرین کننده ها باشد یا نباشد	۱.۷۶	۲.۹۰	۱.۱۵
۳۹۱۷۲۳	لوله ها و شیلنگ های سفت و سخت از پلیمرهای وینیل کلرید	۱.۱۶	۱.۹۲	۰.۷۶
۷۱۳۲۰	نخود خشک شده با پوست «garbanzos»، اعم از پوست کنده یا بدون پوست	۱.۶۲	۲.۶۸	۱.۰۶
۵۵۰۶۳۰	الیاف اصلی اکریلیک یا مداکریلیک، خراطی شده، شانه شده یا فرآوری شده برای ریسندگی	۱.۹۰	۳.۱۴	۱.۲۴
۷۲۰۲۲۱	فرو-سیلیکون، حاوی وزن < ۵۵ درصد سیلیکون	۱.۱۹	۱.۹۷	۰.۷۸
۱۷۰۴۱۰	آدامس، اعم از روکش شده یا بدون شکر	۱.۶۰	۲.۶۵	۱.۰۵

۰.۸۱	۲.۰۵	۱.۲۴	لیوان های آشامیدنی (به استثنای لیوان های شیشه سرامیک یا کریستال سرب و ظروف بنیادی)	۷۰۱۳۳۷
۱.۰۴	۲.۶۳	۱.۵۹	بلغور و کنجاله ذرت	۱۱۰۳۱۳
۰.۸۶	۲.۱۸	۱.۳۲	شیشه فلوت و شیشه زمین سطحی، به صورت ورقه ای، رنگی در سراسر جرم "بدنه رنگی"، ...	۷۰۰۵۲۱
۰.۹۰	۲.۲۶	۱.۳۷	سبزیجات و مخلوط سبزیجات، تهیه یا نگهداری شده غیر از سرکه، غیر منجمد...	۲۰۰۵۹۹
۱.۲۷	۳.۲۰	۱.۹۳	کاغذ حصیری، در رول هایی با عرض < ۳۶ سانتی متر، وزن <= ۱۳۰ گرم در متر مربع	۴۸۰۵۱۲
۱.۵۹	۴.۰۲	۲.۴۳	شیر و خامه با محتوای چربی از نظر وزن < ۶٪ اما >= ۱۰٪، غلیظ و یا حاوی ...	۴۰۱۴۰
۱.۱۱	۲.۸۱	۱.۷۰	قطعات ماشین آلات کار مواد معدنی شماره ۸۴۷۴	۸۴۷۴۹۰
۰.۹۸	۲.۴۸	۱.۵۰	گاوا آهن برای استفاده در کشاورزی، باغبانی یا جنگلداری	۸۴۳۲۱۰
۰.۸۴	۲.۱۲	۱.۲۸	سنگ های یادبود یا ساختمانی و اجناس از آنها، به سادگی تراشیده یا اره شده، با یک تخت یا حتی ...	۶۸۰۲۲۹
۰.۹۸	۲.۴۷	۱.۴۹	اقلام پوشاک و لوازم جانبی پوشاک که با دوخت یا چسباندن به هم تولید می شوند ...	۳۹۲۶۲۰
۰.۹۷	۲.۴۶	۱.۴۹	آب مرکبات منفرد، تخمیر نشده، ارزش بریکس < ۲۰ در ۲۰ درجه سانتیگراد، اعم از اینکه حاوی یا غیر...	۲۰۰۹۳۹
۰.۷۸	۱.۹۷	۱.۱۹	اجاق ها، بخاری ها، رنده ها، شوفاژهای شوینده، منقل و وسایل مشابه از آهن یا فولاد، ...	۷۳۲۱۸۱
۰.۸۶	۲.۱۶	۱.۳۱	مخازن و ظروف مشابه، از آهن یا فولاد، برای هر ماده ای غیر از ...	۷۳۰۹۰۰
۰.۸۱	۲.۰۵	۱.۲۴	کنسانتره های پروتئینی و مواد پروتئینی بافت دار	۲۱۰۶۱۰
۰.۸۱	۲.۰۵	۱.۲۴	خیار و غوره تازه یا سرد شده	۷۰۷۰۰

۰.۸۸	۲.۲۲	۱.۳۴	لوله ها و شیلنگ های انعطاف پذیر از پلاستیک، فشار ترکیدگی ≤ 27.6 مگاپاسکال	۳۹۱۷۳۱
۰.۸۷	۲.۲۰	۱.۳۳	لوله‌ها و شیلنگ‌های پلاستیکی انعطاف‌پذیر، تقویت‌شده یا ترکیب نشده با سایر ...	۳۹۱۷۳۳
۰.۹۱	۲.۳۱	۱.۴۰	غلات (به استثنای ذرت) به شکل دانه یا پولک یا سایر دانه های کار شده، از پیش پخته شده یا به شکل دیگری ...	۱۹۰۴۹۰
۰.۸۴	۲.۱۲	۱.۲۸	کفش هایی با رویه از مواد نساجی (به استثنای زیره بیرونی لاستیک، پلاستیک و ...	۶۴۰۵۲۰
۰.۸۷	۲.۱۹	۱.۳۲	شیر و خامه با محتوای چربی از نظر وزن بیش از ۱٪ اما $\geq 6\%$ ، غلیظ و یا حاوی ...	۴۰۱۲۰
۰.۸۰	۲.۰۲	۱.۲۲	پوست خام گوسفند یا بره، بدون پشم، اعم از شکافته یا نشده	۴۱۰۲۲۱
۰.۷۸	۱.۹۷	۱.۱۹	ماشین آلات نانوائی برای تهیه یا ساخت صنعتی ماکارونی، اسپاگتی ...	۸۴۳۸۱۰
۰.۷۳	۱.۸۴	۱.۱۱	مفتول از آهن یا فولاد غیر آلیاژی، کلاف، روکش شده یا روکش شده با روی (به استثنای میله ها و میله ها)	۷۲۱۷۲۰
۰.۷۷	۱.۹۴	۱.۱۷	گچ های متشکل از گچ کلسینه یا سولفات کلسیم، اعم از رنگی یا غیر رنگی، با یا ...	۲۵۲۰۲۰
۰.۶۸	۱.۷۳	۱.۰۴	دستگاه های برقی گرمایش فضا و گرمایش خاک (به استثنای رادیاتورهای گرمایش ذخیره سازی)	۸۵۱۶۲۹
۰.۹۱	۲.۳۱	۱.۴۰	ظروف آهنی یا فولادی، برای گاز فشرده یا مایع (به استثنای ظروف مخصوص ...	۷۳۱۱۰۰
۱.۲۳	۳.۱۰	۱.۸۷	قند نیشکر یا چغندر تصفیه شده، حاوی طعم دهنده یا رنگ دهنده اضافه شده، به شکل جامد	۱۷۰۱۹۱
۰.۷۳	۱.۸۵	۱.۱۲	زاویه ها، اشکال و مقاطع، از آهن یا فولاد، جوش داده شده	۷۳۰۱۲۰

۰.۷۵	۱.۹۰	۱.۱۵	تشت های دستشویی، سیستم های فلاشینگ و لوازم بهداشتی مشابه، از پلاستیک (به استثنای ...	۳۹۳۲۹۰
۰.۷۷	۱.۹۴	۱.۱۷	یخچال های خانگی، نوع جذبی	۸۴۱۸۲۹
۰.۹۷	۲.۴۴	۱.۴۸	گاوه های اصیل برای پرورش	۱۰۲۲۱
۰.۶۷	۱.۶۹	۱.۰۲	غذاهای آماده به دست آمده از تورم یا بو دادن غلات یا محصولات غلات، به عنوان مثال ذرت فلکس	۱۹۰۴۱۰
۰.۶۵	۱.۶۵	۱.۰۰	رنگ ها و لاک ها، از جمله مینا و لاک بر اساس مصنوعی یا اصلاح شده شیمیایی ...	۳۲۰۹۹۰
۰.۶۳	۱.۵۸	۰.۹۶	پرندگان زنده از گونه Gallus domesticus با وزن => ۱۸۵ گرم (به استثنای بوقلمون و گینه ...	۱۰۵۱۱
۹۲۵.۹۴	۲,۳۴۰	۱,۴۱۴	جمع کل	

منبع: یافته های تحقیق

جهت دانلود نسخه دیجیتال طرح پژوهشی اسکن نمایید

۰۵۱-۳۲۲۱ ۶۰۰۰
info@mccima.com

مرکز مطالعات و بررسی‌های اقتصادی

۰۵۱-۳۲۲۱ ۶۰۰۰ - ۲۱۰

دانلود طرح پژوهشی

